

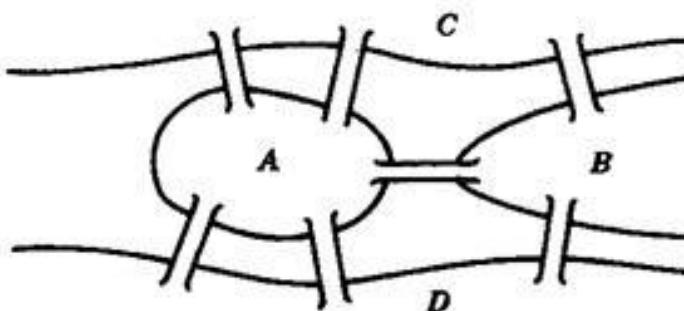
Duomenų struktūros ir algoritmai

6 paskaita

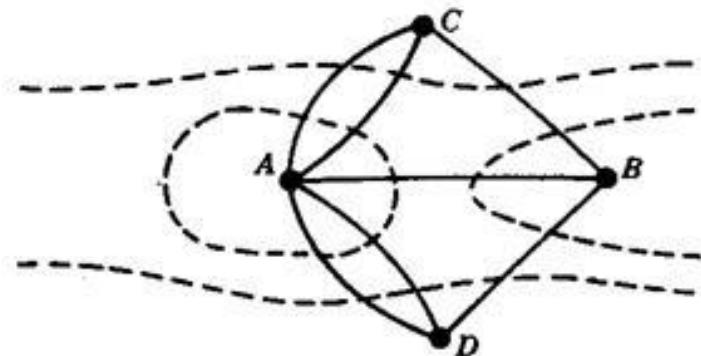
2019-03-13

6 paskaitos tikslas

- Susipažinti su grafais ir jų užrašymo būdais.
- Išanalizuoti atskirą grafų klasę – medžius.
- Susipažinti su medžių vizualizacijos algoritmais.
- Kaip būtų galima pritaikyti off formatai grafų vizualizacijai?

Königsberg in 1736

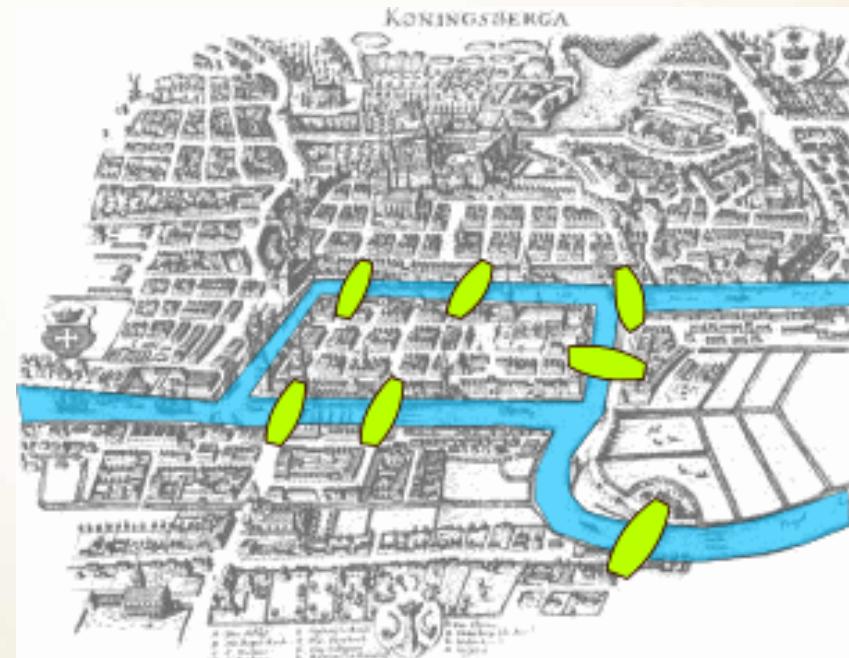
Euler's graphical representation

Grafų teorija

- Atskira matematikos sritis, grafų teorija, atsirado XVIII amžiuje.
- Šios teorijos pradininku laikomas Leonardas Oileris, kuris, vartodamas grafo sąvoką, 1736 m. pirmasis išsprendė Septynių Karaliaučiaus tiltų uždavinį:

Tarkime, kad Priegliaus upę galima kirsti tik pereinant kurj nors Karaliaučiaus tiltą. Ar tada įmanoma po vieną kartą pereiti septynis Karaliaučiaus tiltus?

- Atsakymas: NE. Kodėl?

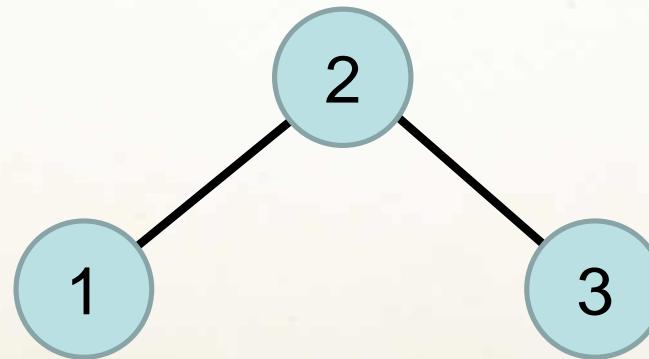

Grafo sąvoka

- Grafu G vadinama viršūnių ir briaunų aibės pora (V, E) ir žymima

$$G = (V, E).$$

- Pavyzdžiu, $G = (\{1, 2, 3\}, \{\{1, 2\}, \{2, 3\}\})$:

Grafo eilė ir dydis

- Grafo $G = (V, E)$ eile vadinas jo viršūnių skaičius:

$$|V| = n.$$

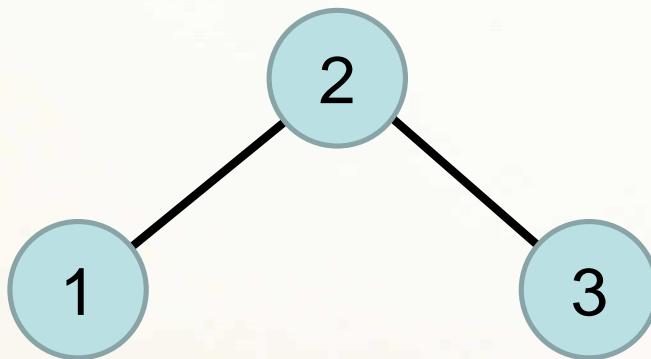
- Grafo $G = (V, E)$ didumu (dydžiu) vadinas jo briaunų skaičius:

$$|E| = m.$$

Žymėjimas $|A|$ parodo aibės A galia (elementų skaičių), pavyzdžiui, jei $A = \{2, 3, 5, 7\}$, tai $|A| = 4$.

Gretimumo ir incidentumo sąryšiai

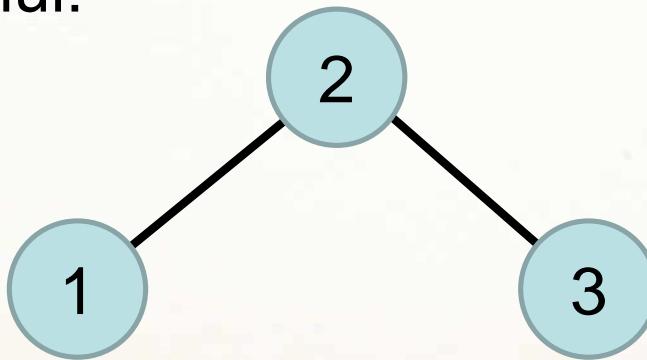
- Viršūnės grafe vadinamos gretimomis, jei jas jungia briauna.
- Gretumumo sąrašu $\text{Adj}[u]$ vadinamas viršūnei $u \in V$ gretimų viršūnių sąrašas, pavyzdžiui:

$\text{Adj}[1]=2$, $\text{Adj}[2]=[1,3]$, $\text{Adj}[3]=[2]$.

Gretimumo ir incidentumo sąryšiai

- Grafo $G = (V, E)$ briauna žymima uv , čia $u, v \in V$ ir galioja sąryšis: $v \in \text{Adj}[u]$.
- Tokiu atveju sakoma, kad viršūnė u yra incidenti briaunai uv (analogiškai, v yra incidenti uv), pavyzdžiui:

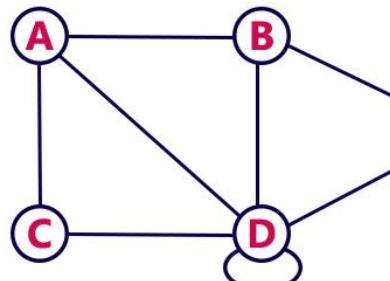
Viršūnės 1 ir 2 yra incidentios briaunai $\{1,2\}$.

- Pastaba: briauna vv , $v \in V$ vadina kila.

Grafo užrašymas gretimumo matrica

- Grafas $G = (V, E)$ užrašomos kvadratine $n \times n$ gretimumo matrica $A = (a_{ij})$:

$$a_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{jei viršūnės } i \text{ ir } j \text{ yra gretimos,} \\ 0, & \text{jei viršūnės } i \text{ ir } j \text{ nėra gretimos.} \end{cases}$$

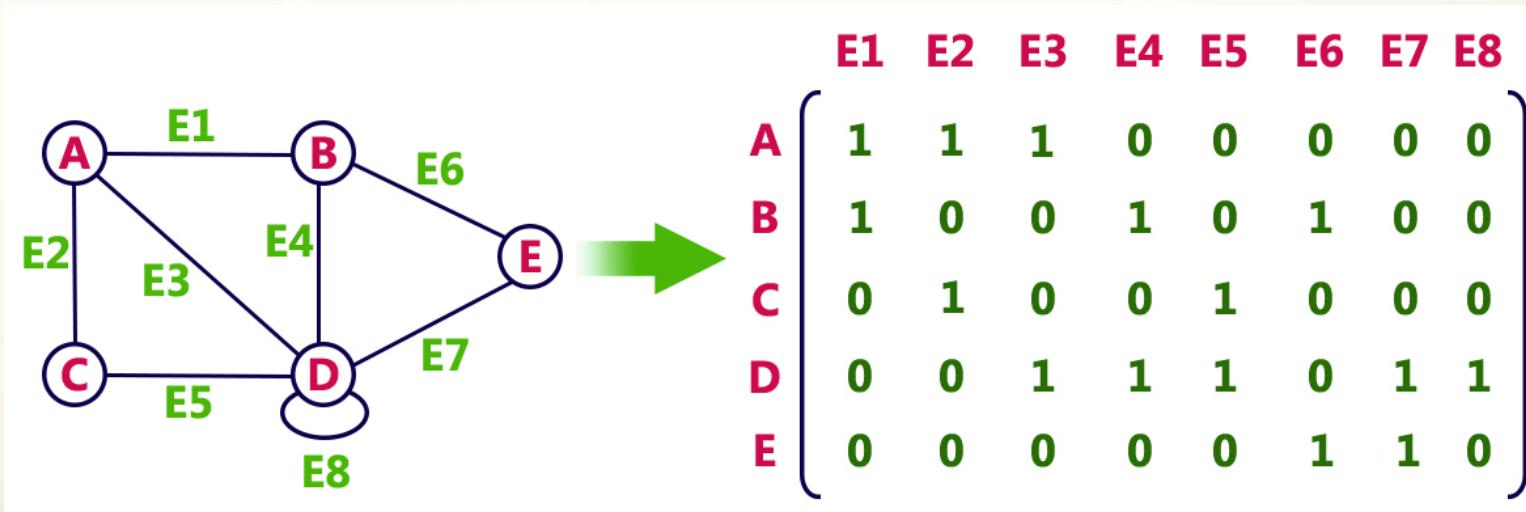
	A	B	C	D	E
A	0	1	1	1	0
B	1	0	0	1	1
C	1	0	0	1	0
D	1	1	1	1	1
E	0	1	0	1	0

- Pastaba: kilpos atveju viršūnė yra gretima pati sau.

Grafo užrašymas incidentumo matrica

- Grafas $G = (V, E)$ užrašomos $n \times m$ incidentumo matrica $B = (b_{ij})$:

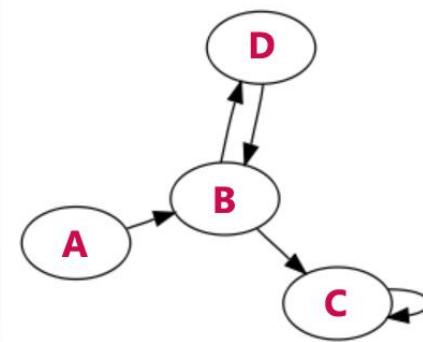
$$b_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{jei viršūnė } i \text{ yra incidenti briaunai } j, \\ 0, & \text{jei viršūnė } i \text{ nėra incidenti briaunai } j. \end{cases}$$

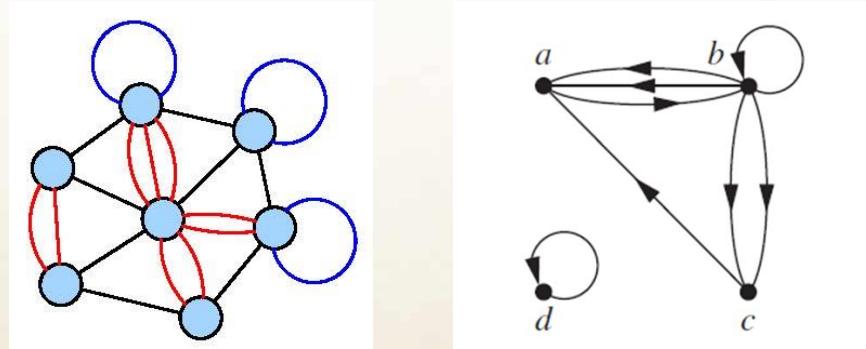
- Pastaba: kilpos atveju tik viena viršūnė incidenti briaunai

Digrafa i multigrafa

- Digrafu vadinamas orientuotas grafas $G = (V, E)$, t. y. grafas, kurio briaunos turi kryptis:

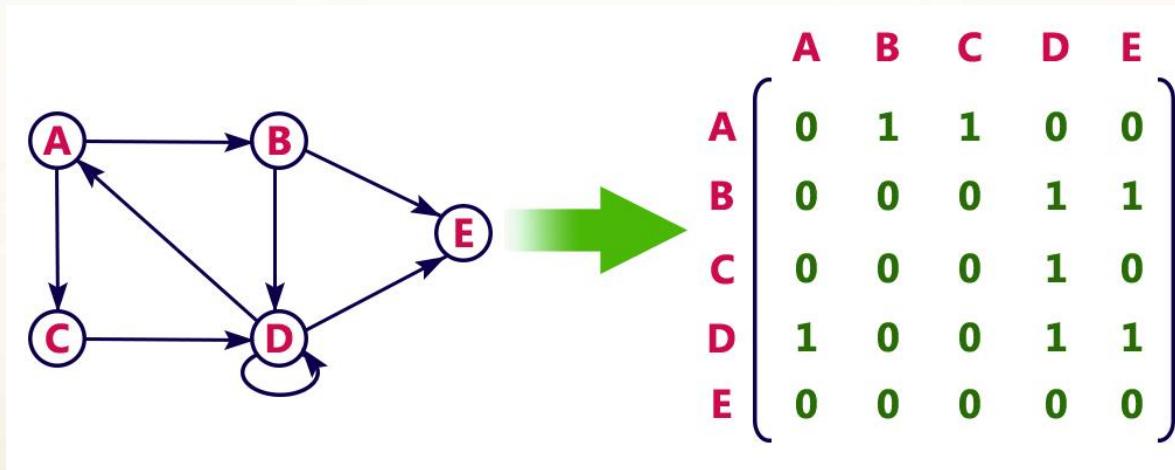
- Multigrafu vadinamas grafas (digrafas), kurio dvi viršūnes gali jungti daugiau nei 1 briauna (tos pačios krypties briauna):

Digrafo užrašymas gretimumo matrica

- Dirafas $G = (V, E)$ užrašomas kvadratine $n \times n$ gretimumo matrica $A = (a_{ij})$:

$$a_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{jei briaunos kryptis iš viršūnės } i \text{ į } j, \\ 0, & \text{kitu atveju.} \end{cases}$$

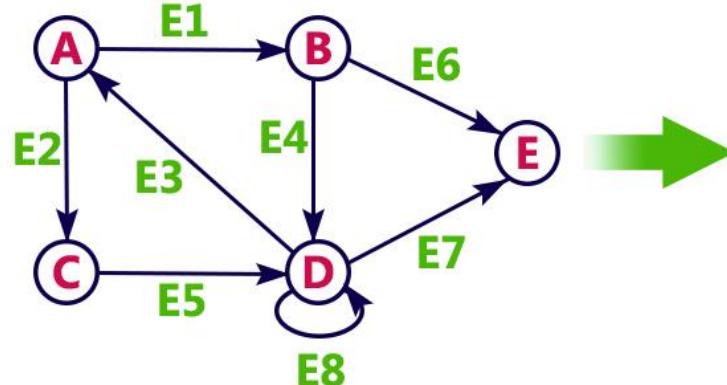

- Pastaba: kilpos atveju kryptis iš viršūnės į pačią ja

Digrafo užrašymas incidentumo matrica

- Grafas $G = (V, E)$ užrašomos $n \times m$ incidentumo matrica $B = (b_{ij})$:

$$b_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{jei } i \text{ yra pradinė briaunos } j \text{ viršūnė}, \\ -1, & \text{jei } i \text{ yra galinė briaunos } j \text{ viršūnė}, \\ 0, & \text{jei viršūnė } i \text{ nėra incidenti briaunai } j. \end{cases}$$

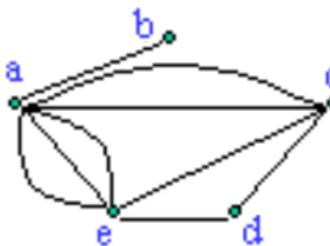
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8
A	1	1	-1	0	0	0	0	0
B	-1	0	0	1	0	1	0	0
C	0	-1	0	0	1	0	0	0
D	0	0	1	-1	-1	0	1	1
E	0	0	0	0	0	-1	-1	0

- Pastaba: kilpos atveju tik viena viršūnė pradinė

Multigrafo užrašymas gretumumo matrica

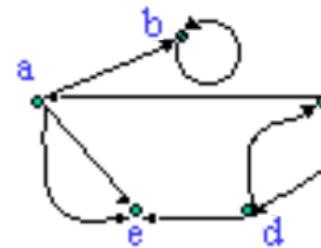
- Multigrafas $G = (V, E)$ užrašomas kvadratine $n \times n$ gretumumo matrica $A = (a_{ij})$:

$$a_{ij} = \begin{cases} k, & \text{jei per } k \text{ briaunų galima patekti iš viršūnės } i \text{ į } j, \\ 0, & \text{kitu atveju.} \end{cases}$$

Multigrafas:

	a	b	c	d	e
a	0	1	2	0	3
b	1	0	0	0	0
c	2	0	0	1	1
d	0	0	1	0	1
e	3	0	1	1	0

Multidigrafas:

	a	b	c	d	e
a	0	1	0	0	2
b	0	1	0	0	0
c	1	0	0	1	0
d	0	0	1	0	1
e	0	0	0	0	0

Multigrafo užrašymas incidentumo matrica

- Multigrafas $G = (V, E)$ užrašomas $n \times m$ gretumumo matrica $B = (b_{ij})$:

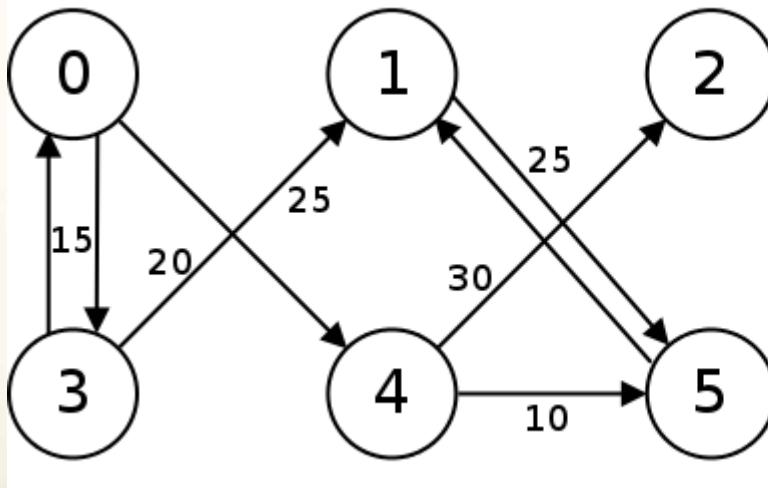
$$b_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{jei } i \text{ viršūnė yra incidenti } j \text{ briaunai, kuri nėra kilpa,} \\ 2, & \text{jei } i \text{ viršūnė yra incidenti } j \text{ briaunai, kuri yra kilpa,} \\ 0, & \text{jei } i \text{ viršūnė nėra incidenti } j \text{ briaunai.} \end{cases}$$

- Bekilpis multidigrafas $G = (V, E)$ užrašomas $n \times m$ gretumumo matrica $B = (b_{ij})$:

$$b_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{jei } i \text{ yra pradinė } j \text{ briaunos viršūnė,} \\ -1, & \text{jei } i \text{ yra galinė } j \text{ briaunos viršūnė,} \\ 0, & i \text{ viršūnė nėra incidenti } j \text{ briaunai.} \end{cases}$$

Svoriniai grafai

- Svoriniu grafu (digrafu) vadinamas grafas $G = (V, E, w)$, kurio briaunoms priskirtas svorio atributas (pavyzdžiui atstumas tarp viršūnių).
- Svoriniai grafai (digrafai) dažniausiai apibrėžiami gretumumo matricomis, kuriose reikšmė 1 keičiama briaunos svoriu, pavyzdžiu:

	0	1	2	3	4	5
0	0	0	0	15	20	0
1	0	0	0	0	0	25
2	0	0	0	0	0	0
3	15	25	0	0	0	0
4	0	0	30	0	0	10
5	0	25	0	0	0	0

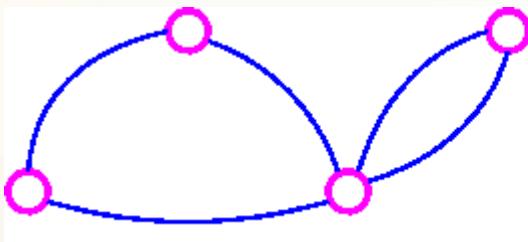
Kitos grafų teorijos sąvokos

- Taku grafe (digrafe) vadinama viršūnių seka

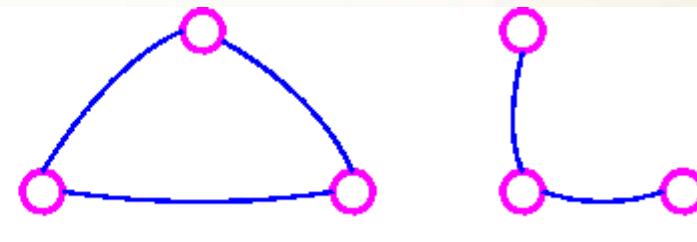
$$v_1, v_2, \dots, v_n,$$

kurioje briauna galima nukeliauti iš v_i viršūnės į v_{i+1} , $i = 1, \dots, n - 1$.

- Grafas vadinamas jungiu, jei bet kurias dvi jo viršūnes jungia takas, kitu atveju grafas nėra jungus.

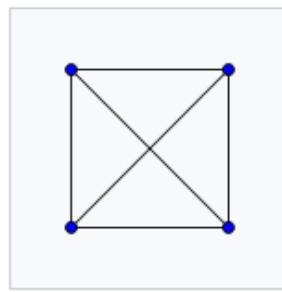
Jungus grafas.

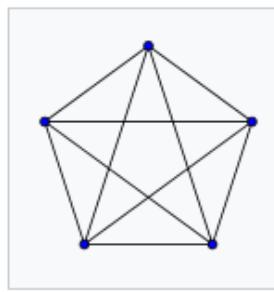
Nejungus grafas.

Pilnasis grafas

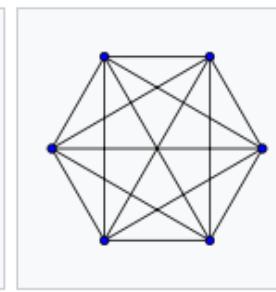
- Grafas vadinamas pilnuoju, jei bet kurias dvi jo viršūnes jungia briauna. Pilnasis grafas žymimas K_n ir turi $n(n-1)/2$ briaunų:

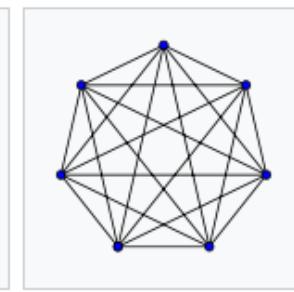
K_4

K_5

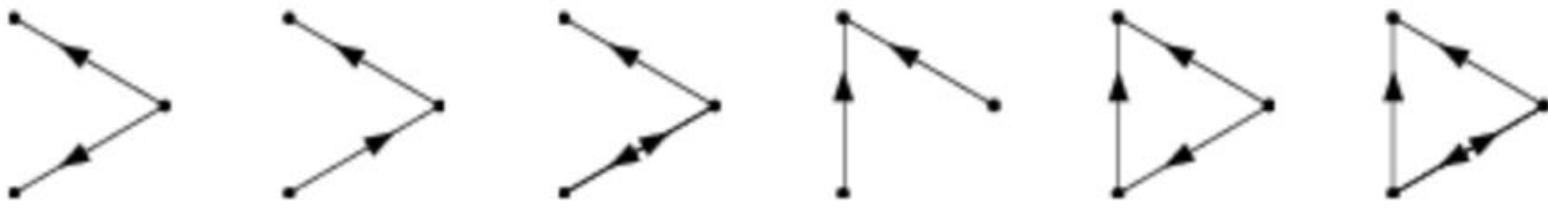
K_6

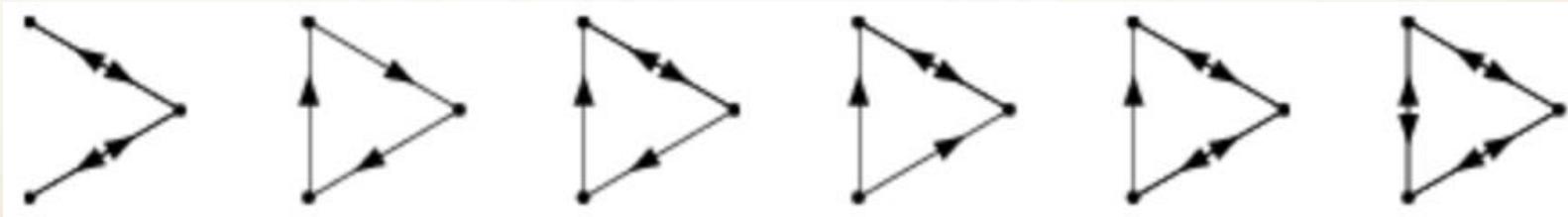
K_7

Kitos grafų teorijos sąvokos

- Digrafas vadinamas silpnai jungiu, jei, ignoruojant briaunų kryptis, bet kurias dvi jo viršūnes jungia takas:

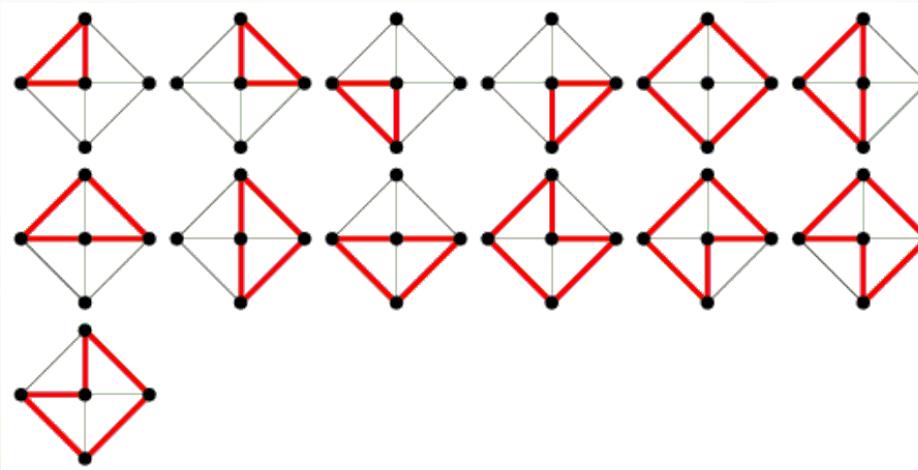
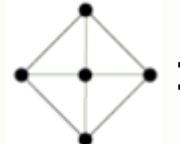

- Digrafas vadinamas stipriai jungiu, jei egzistuoja takas tarp bet kurių dviejų jo viršūnių (neignorujant briaunų krypčių):

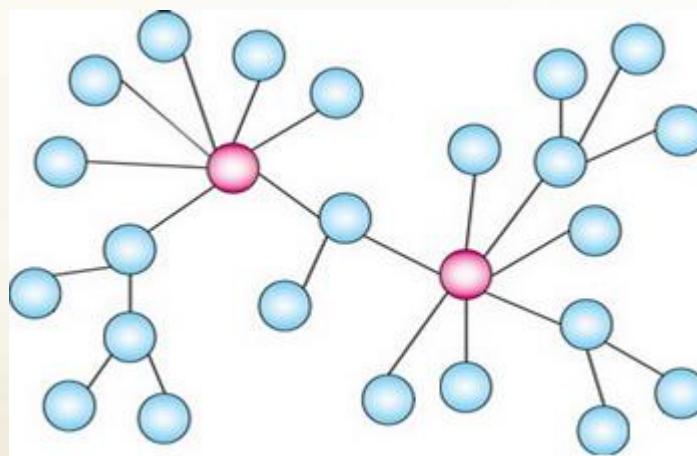
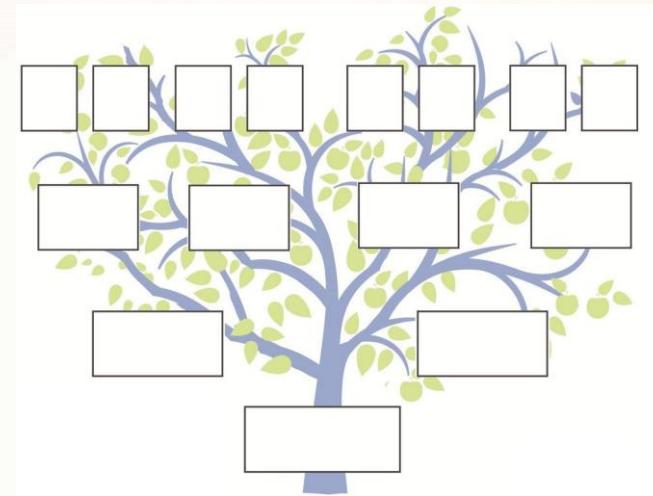
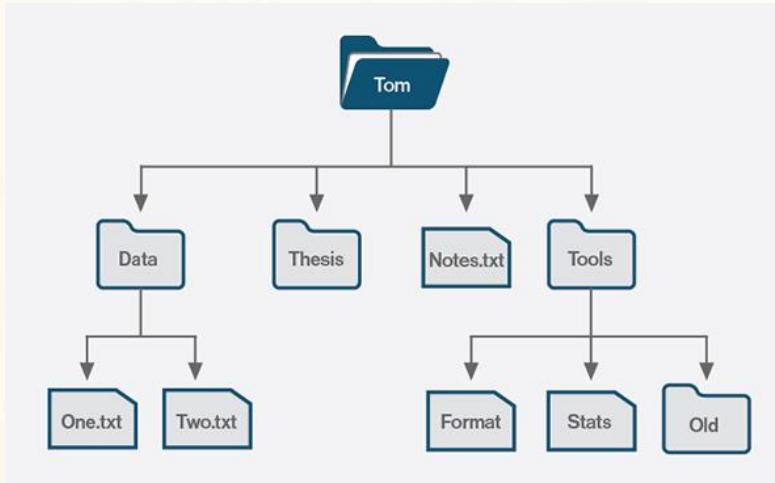
Kitos grafų teorijos sąvokos

- Ciklu grafe vadinamas bent dviejų viršūnių takas, kurio pradžia ir pabaiga sutampa.
- Cikliniu grafu vadinamas grafas, turintis bent vieną ciklą.
- Ciklų pavyzdžiai grafe :

- **Medžiu** vadinamas jungus grafas, neturintis ciklų.

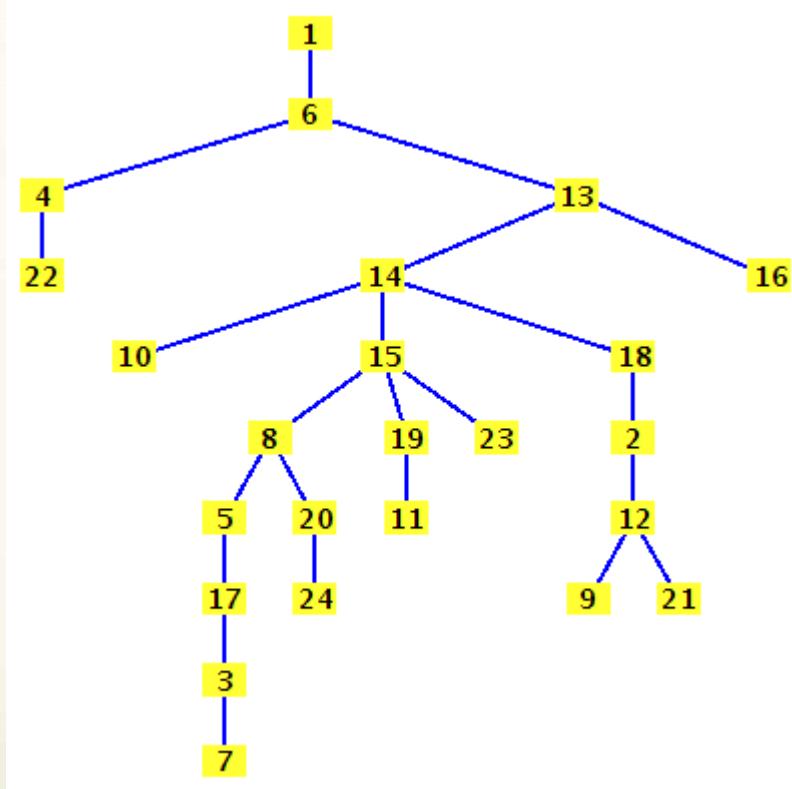
Medžiai

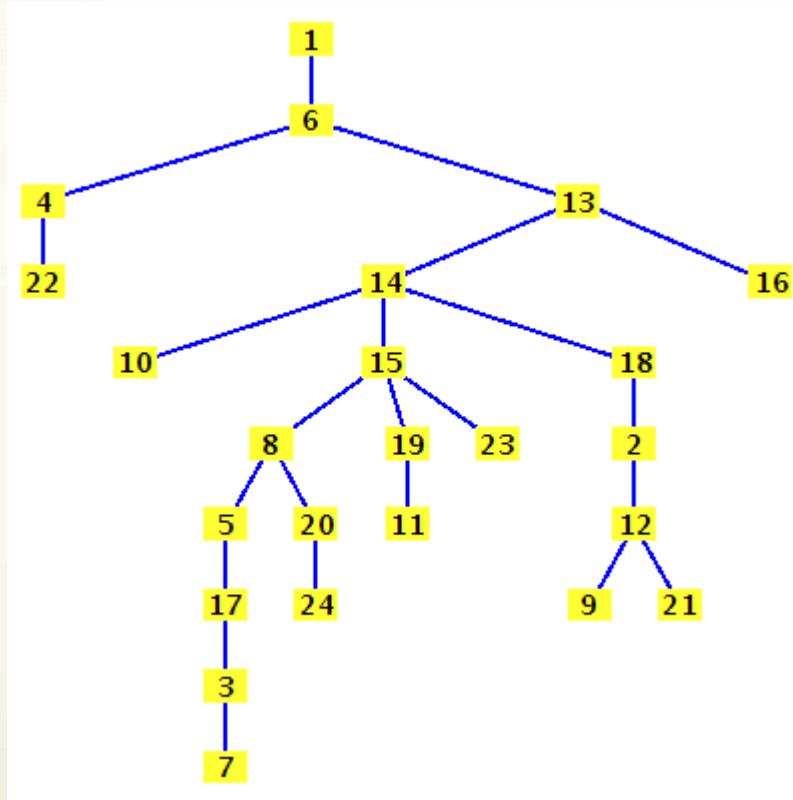
Medžių užrašymo būdai

- Gretumumo matrica.
- Incidentumo matrica.
- Briaunų aibe.
- Priuferio kodu.

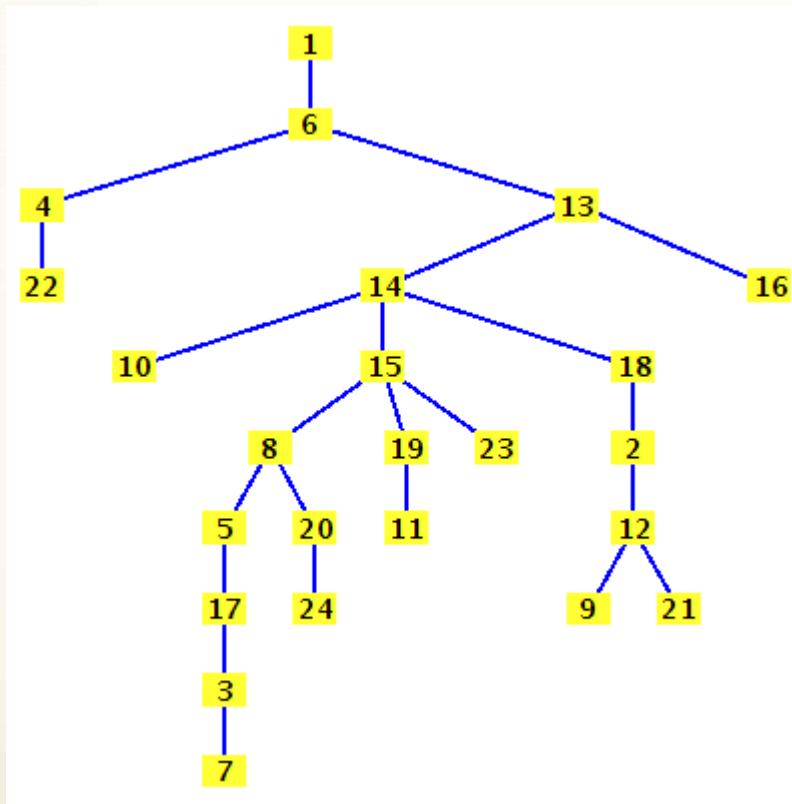
Medžio užrašymas gretimumo matrica

Medžio užrašymas incidentumo matrica

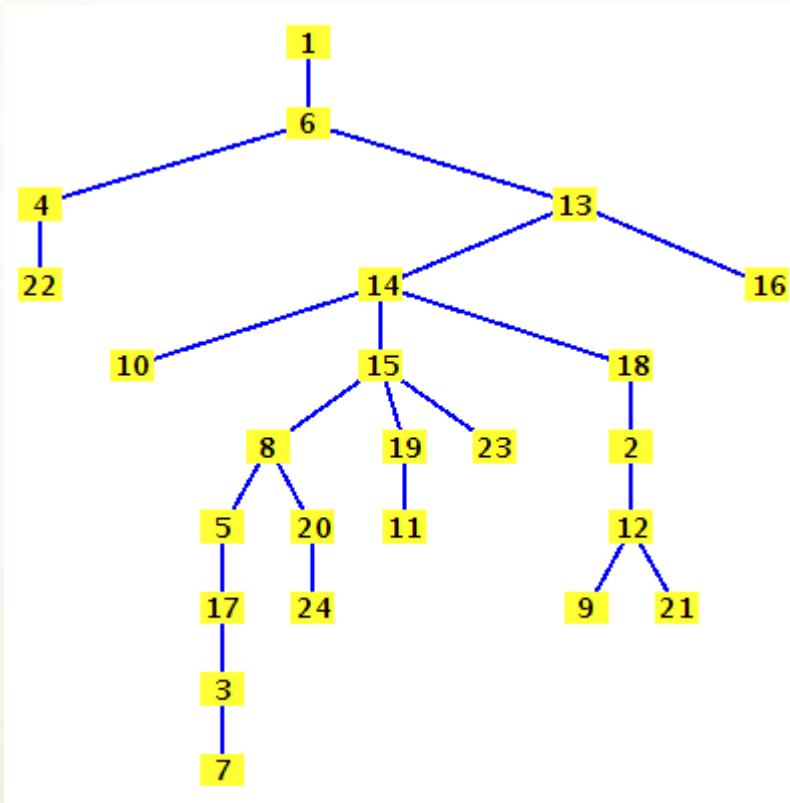

Medžio užrašymas briaunu aibe

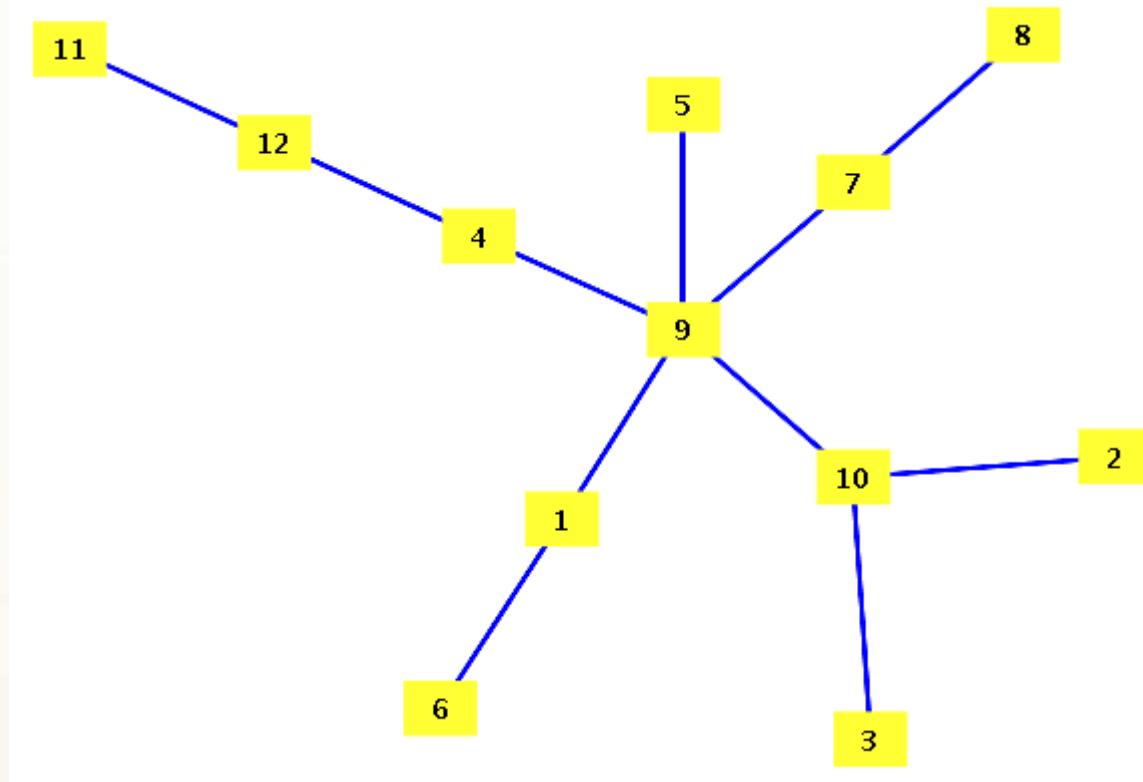
$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 12\}, \{2, 18\}, \{3, 7\}, \{3, 17\}, \{4, 6\}, \{4, 22\}, \{5, 8\}, \{5, 17\}, \{6, 13\}, \{8, 15\}, \{8, 20\}, \{9, 12\}, \{10, 14\}, \{11, 19\}, \{12, 21\}, \{13, 14\}, \{13, 16\}, \{14, 15\}, \{14, 18\}, \{15, 19\}, \{15, 23\}, \{20, 24\}\}$$

Medžio užrašymas Priuferio kodu

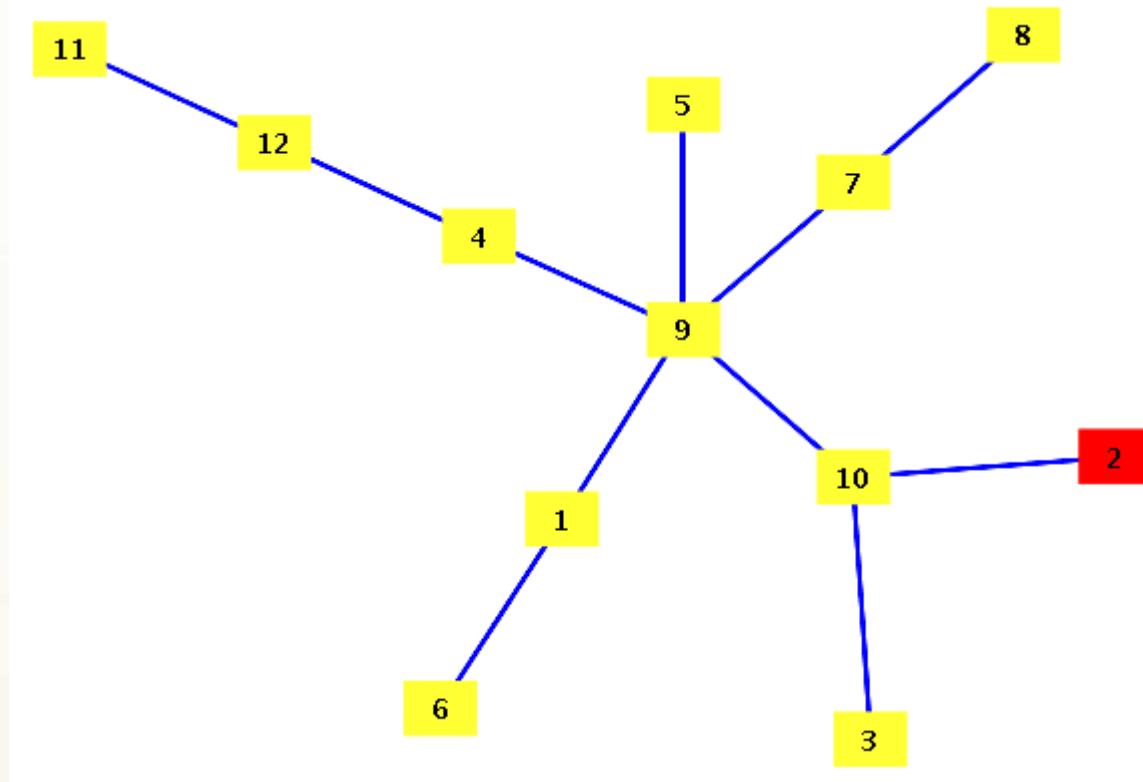
$\alpha = [6, 3, 17, 12, 14, 19, 13, 5, 8, 15, 12, 2, 18, 14, 4, 6, 13, 14, 15, 15, 8, 20]$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medži

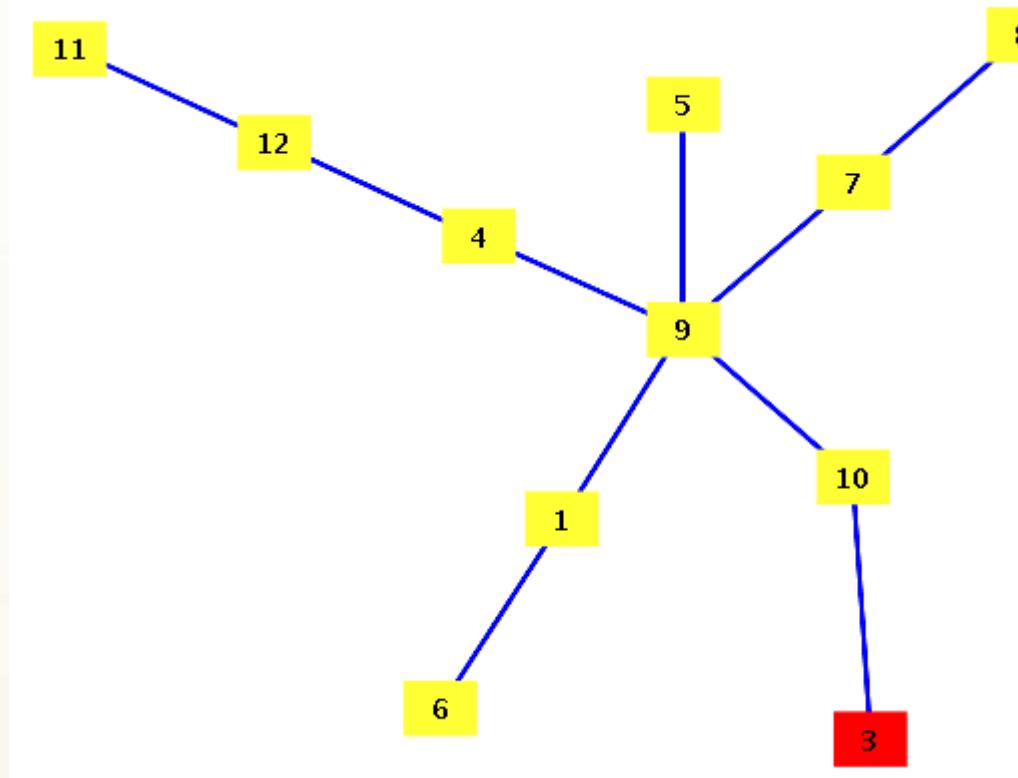
$$\alpha = []$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medži

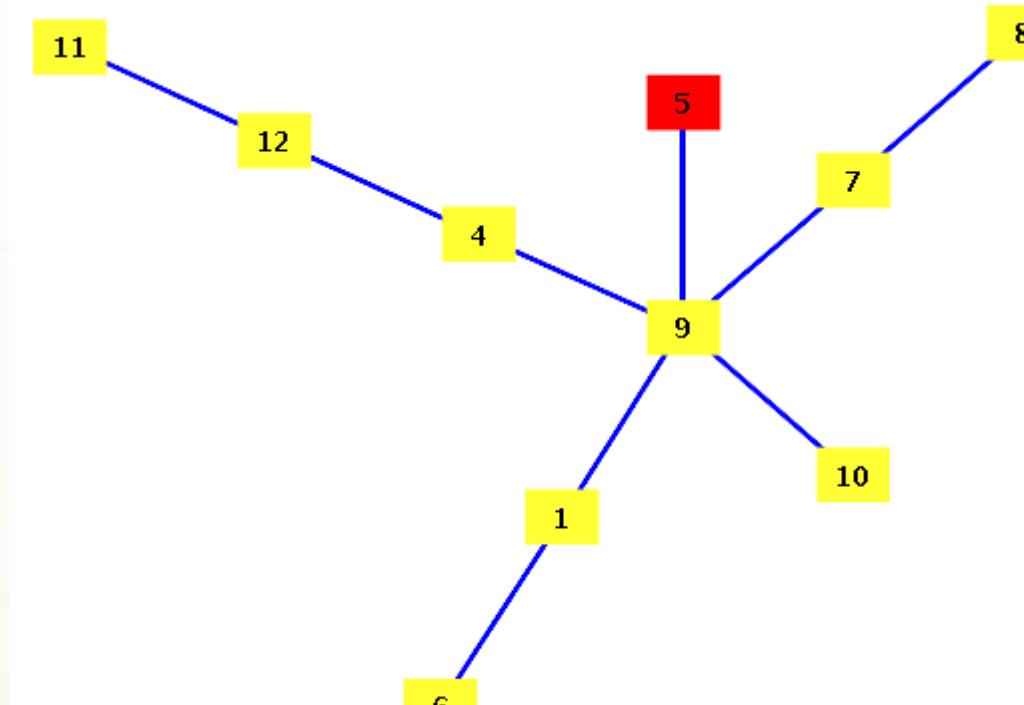
$$\alpha = [10]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medži

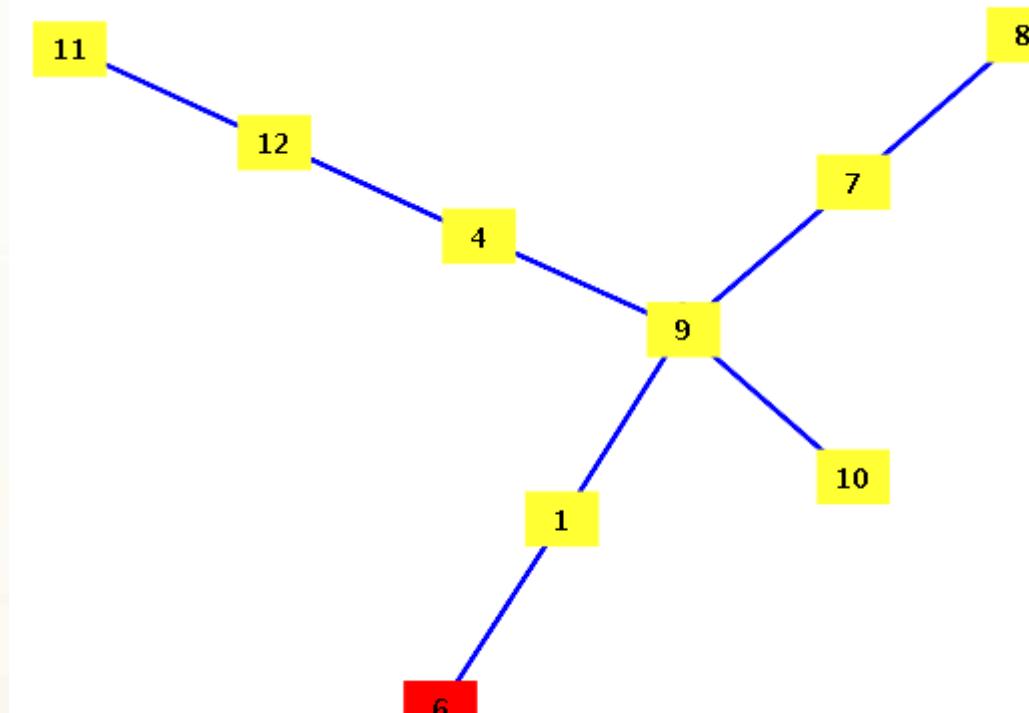
$$\alpha = [10, 10]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medži

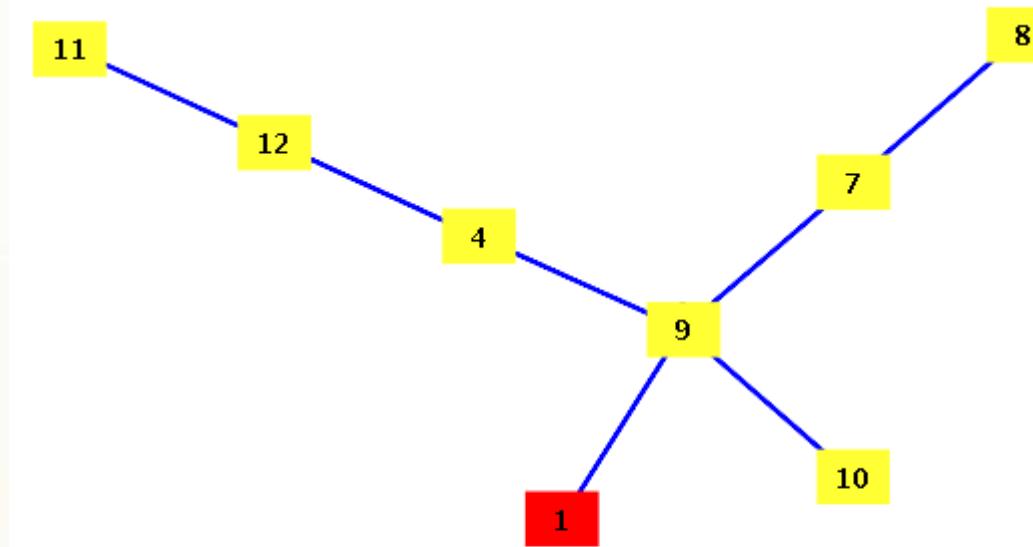
$$\alpha = [10, 10, 9]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medži

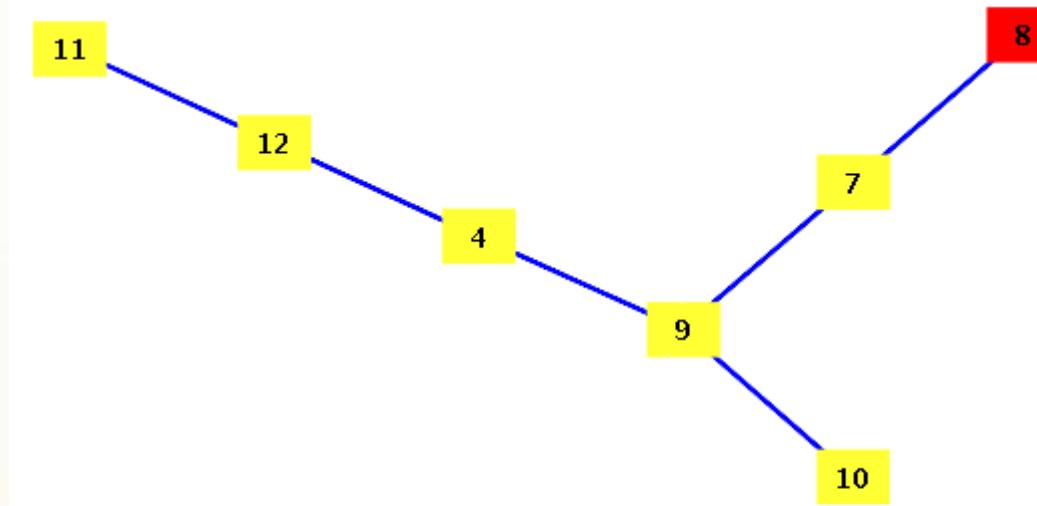
$$\alpha = [10, 10, 9, 1]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medži

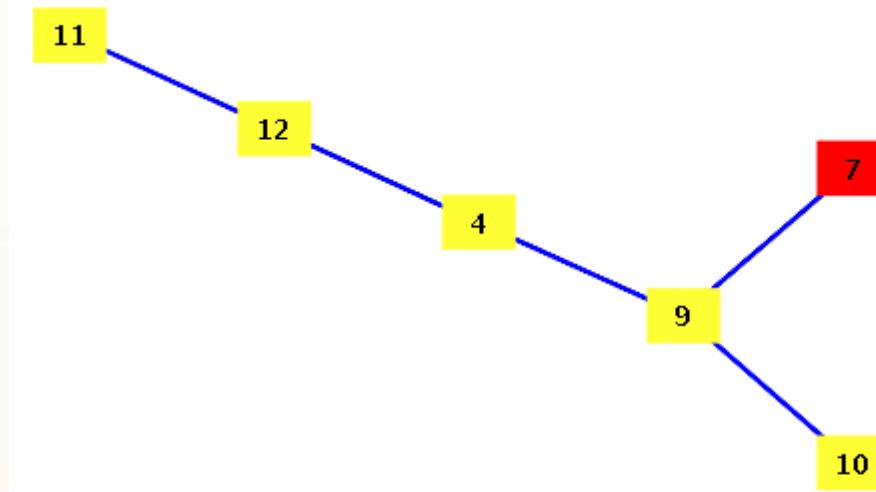
$$\alpha = [10, 10, 9, 1, 9]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medį

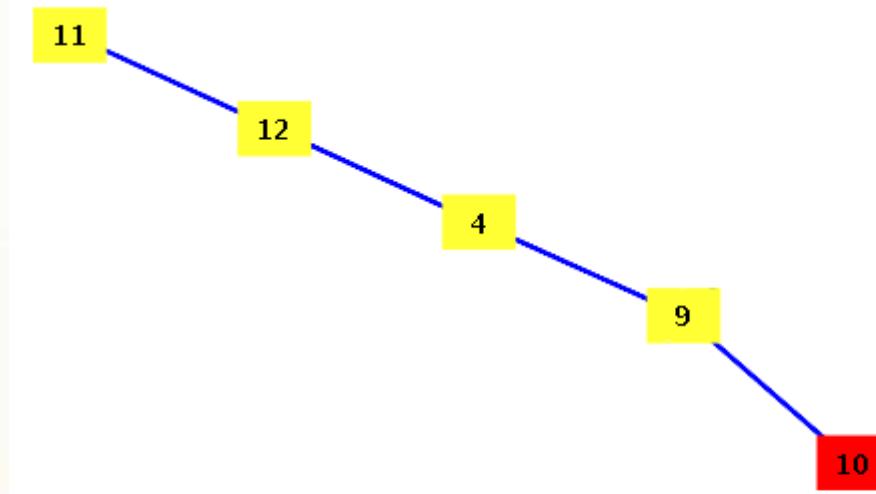
$$\alpha = [10, 10, 9, 1, 9, 7]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medį

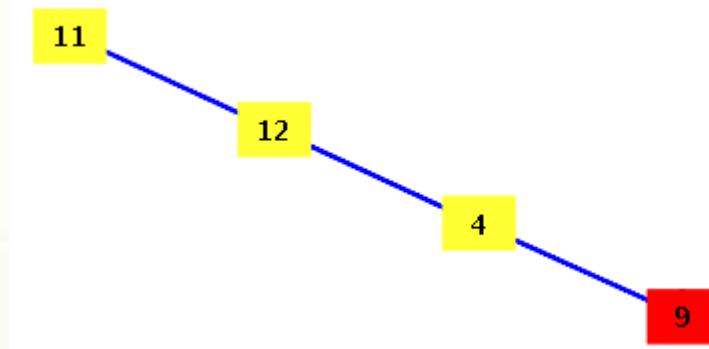
$$\alpha = [10, 10, 9, 1, 9, 7, 9]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medį

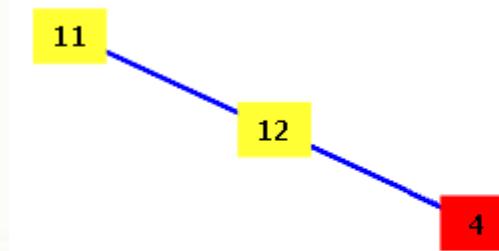
$$\alpha = [10, 10, 9, 1, 9, 7, 9, 9]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medijus

$$\alpha = [10, 10, 9, 1, 9, 7, 9, 9, 4]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medijus

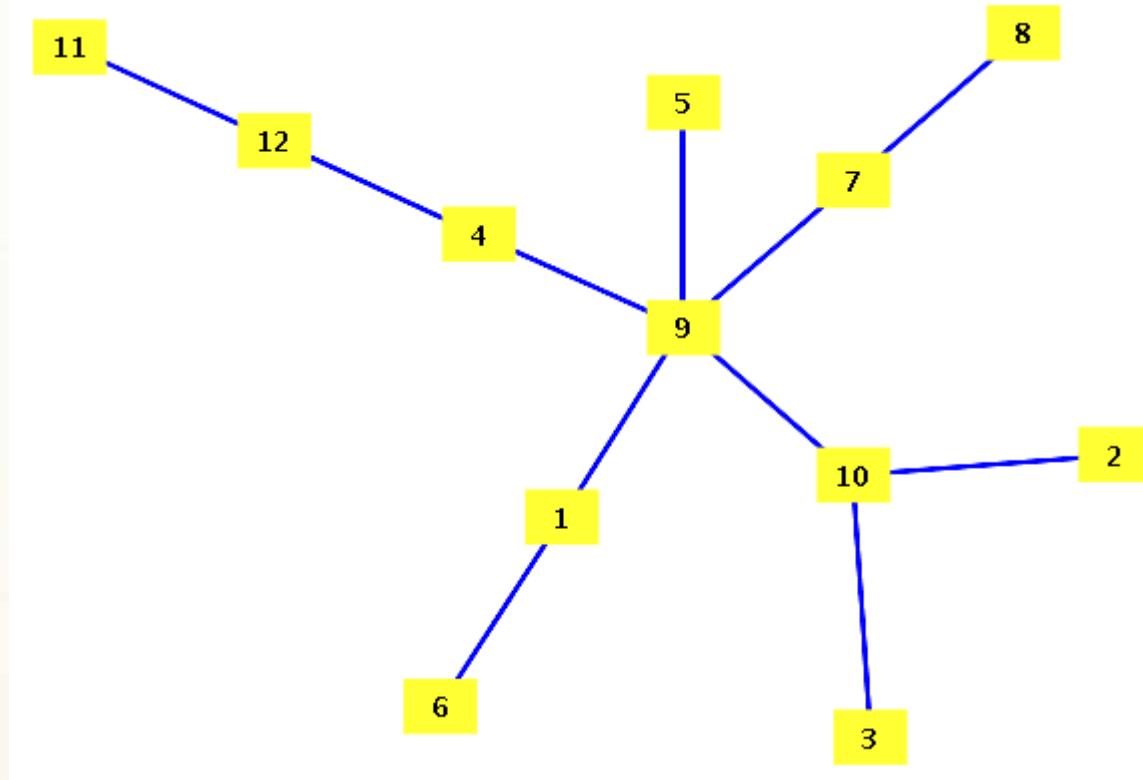
$$\alpha = [10, 10, 9, 1, 9, 7, 9, 9, 4, 12]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medijus

$$\alpha = [10, 10, 9, 1, 9, 7, 9, 9, 4, 12]$$

Priuferio kodas ir jo sudarymas pagal medži

$$\alpha = [10, 10, 9, 1, 9, 7, 9, 9, 4, 12]$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [1,2,3,4,5,5,4,3,2,1]$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [1, 2, 3, 4, 5, 5, 4, 3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [1, 2, 3, 4, 5, 5, 4, 3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [1, 2, 3, 4, 5, 5, 4, 3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [2, 3, 4, 5, 5, 4, 3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [3, 4, 5, 5, 4, 3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [4, 5, 5, 4, 3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}, \{4, 9\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [5, 5, 4, 3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}, \{4, 9\}, \{5, 10\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [5, 4, 3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 5, 11, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}, \{4, 9\}, \{5, 10\}, \\ \{5, 11\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [4, 3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 5, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}, \{4, 9\}, \{5, 10\}, \\ \{5, 11\}, \{4, 5\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [3, 2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 4, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}, \{4, 9\}, \{5, 10\}, \\ \{5, 11\}, \{4, 5\}, \{4, 3\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [2, 1]$$

$$V = \{1, 2, 3, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}, \{4, 9\}, \{5, 10\}, \\ \{5, 11\}, \{4, 5\}, \{4, 3\}, \{3, 2\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [1]$$

$$V = \{1, 2, 12\}$$

$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}, \{4, 9\}, \{5, 10\}, \\ \{5, 11\}, \{4, 5\}, \{4, 3\}, \{3, 2\}, \{2, 1\}\}$$

Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$\alpha = []$

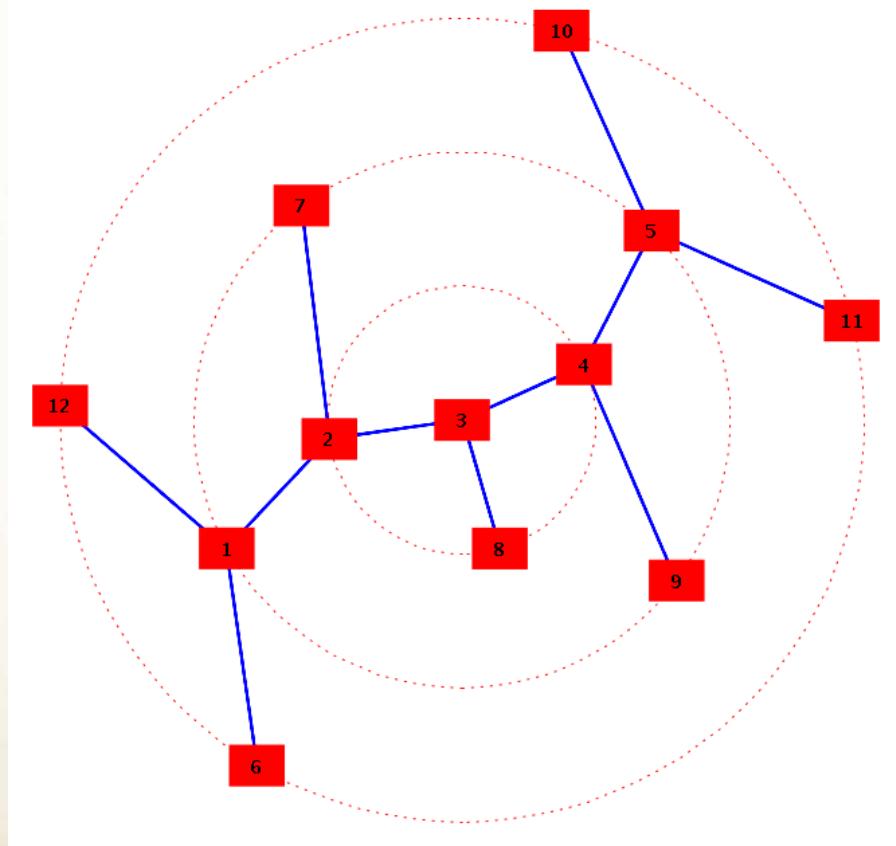
$V=\{1, 12\}$

$E=\{\{1,6\}, \{2,7\}, \{3,8\}, \{4,9\}, \{5,10\},$
 $\{5,11\}, \{4,5\}, \{4,3\}, \{3,2\}, \{2,1\}, \{1,12\}\}$

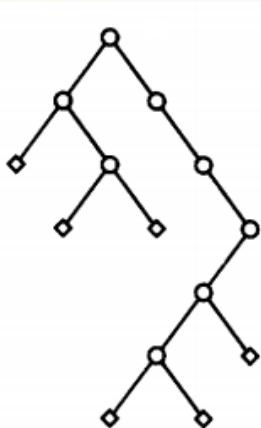
Medžio generavimas pagal Priuferio kodą

$$\alpha = [1, 2, 3, 4, 5, 5, 4, 3, 2, 1]$$

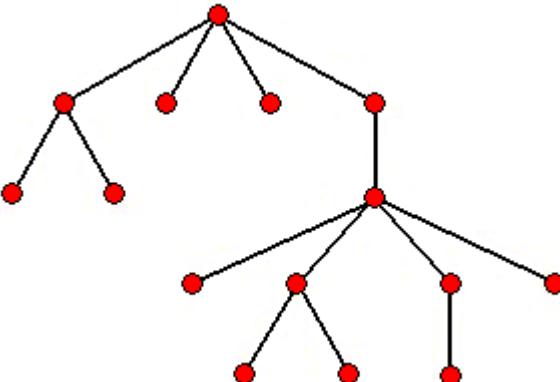
$$E = \{\{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}, \{4, 9\}, \{5, 10\}, \{5, 11\}, \{4, 5\}, \{4, 3\}, \{3, 2\}, \{2, 1\}, \{1, 12\}\}$$

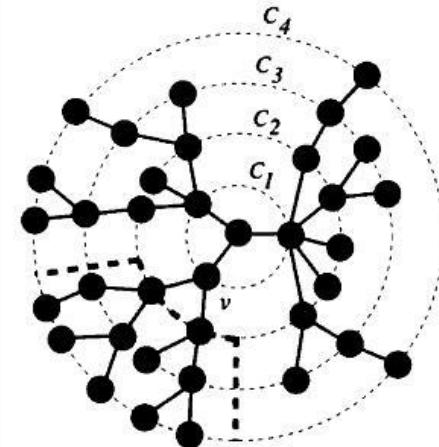
Medžių vizualizacijos algoritmų raida

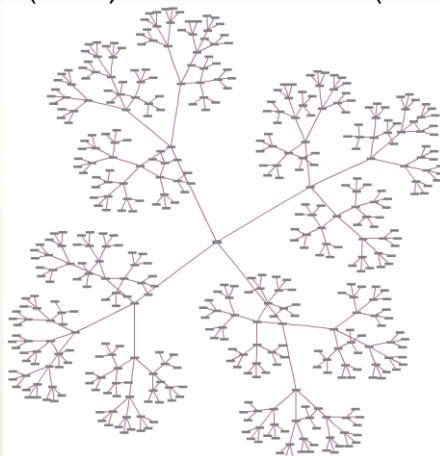
Binarieji medžiai
Wetherell ir Shannon (1979)

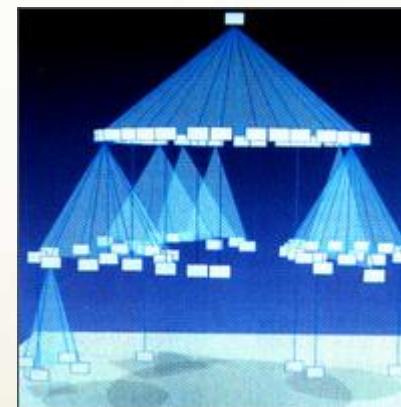
Numeruotieji medžiai
Walker (1990)

Radialinis medžių vaizdavimas
Eades (1992)

Žiediniai medžiai
Melancon ir Herman (1998)

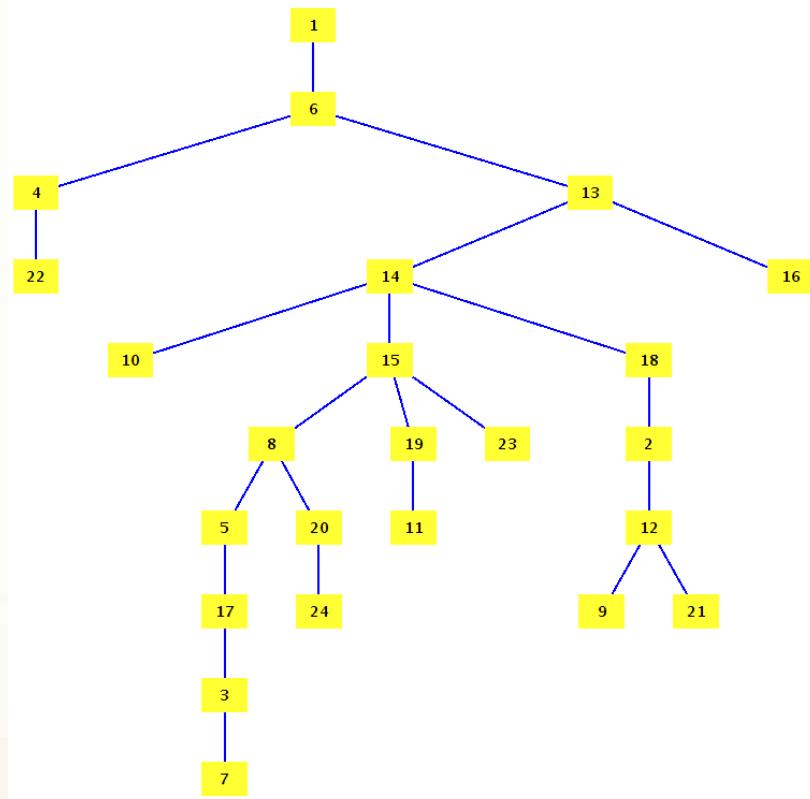
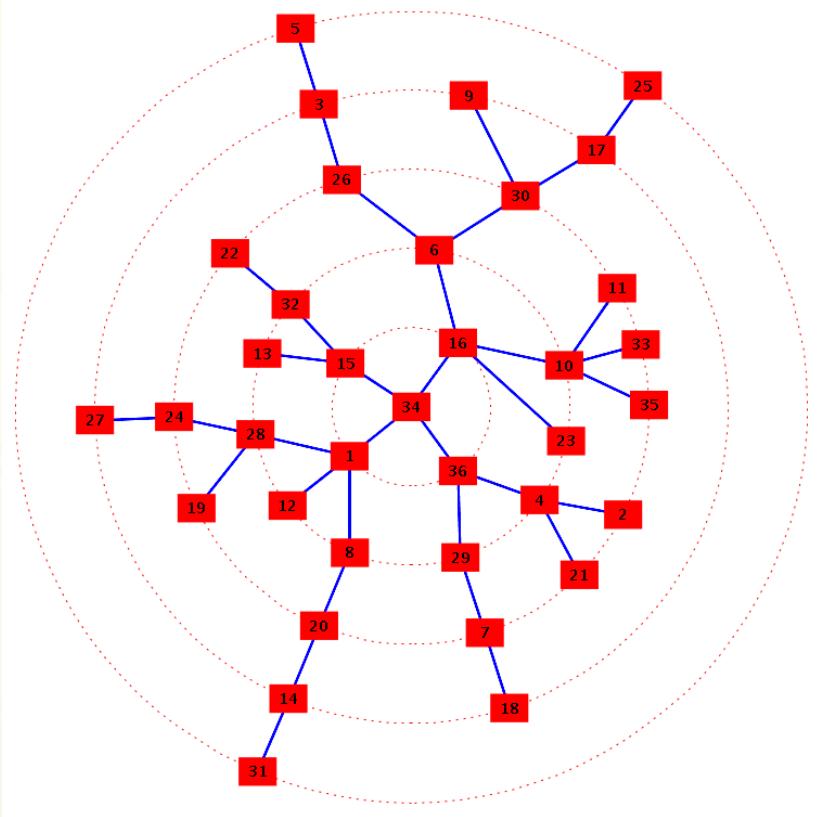
Kūginiai medžiai
Robertson (1991)

Estetiniai reikalavimai medžių vizualizacijai

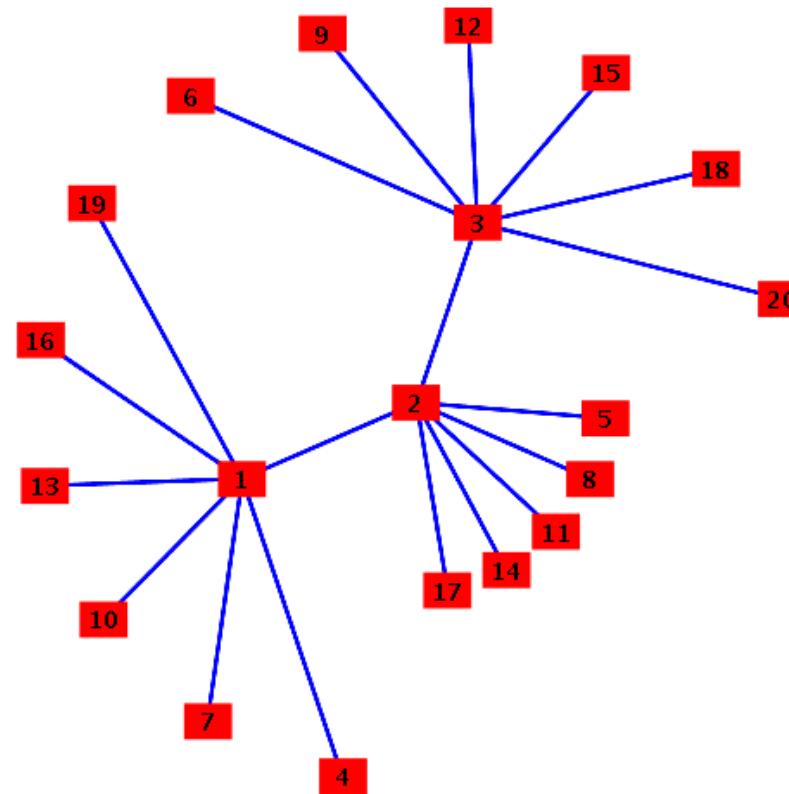
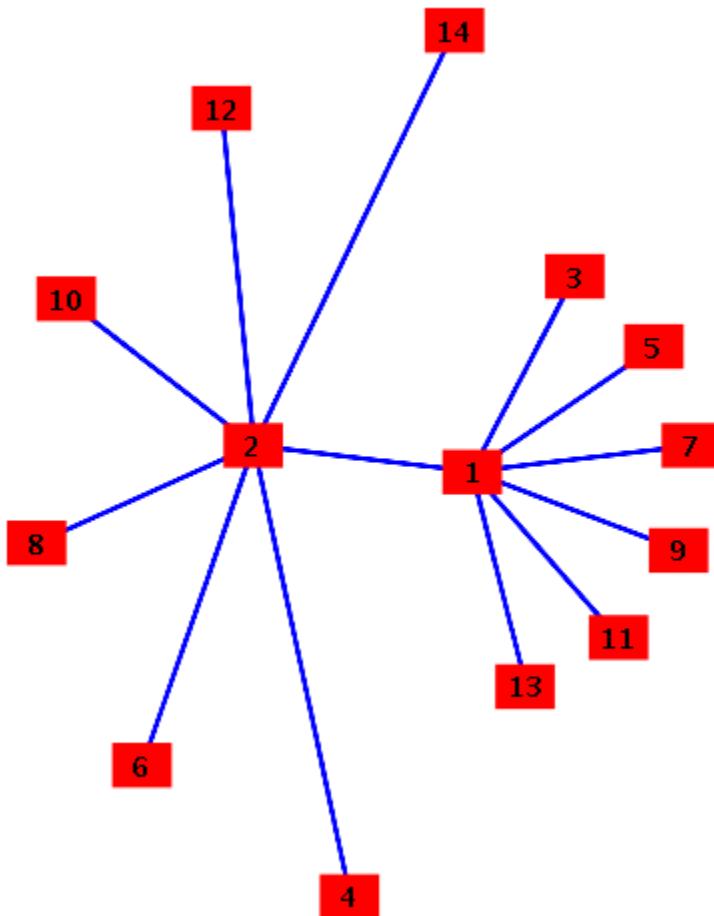
(remiantis *Di Battista et al. (1994), Section 2.1.2, Aesthetics, pp. 14–16.*)

- 1) Minimalus briaunų susikirtimų skaičius
- 2) Tolygus viršūnių pasiskirstymas
- 3) Maža grafo briaunų ilgių imties dispersija
- 4) Simetrinis grafo vaizdavimas (jei yra galimybė)

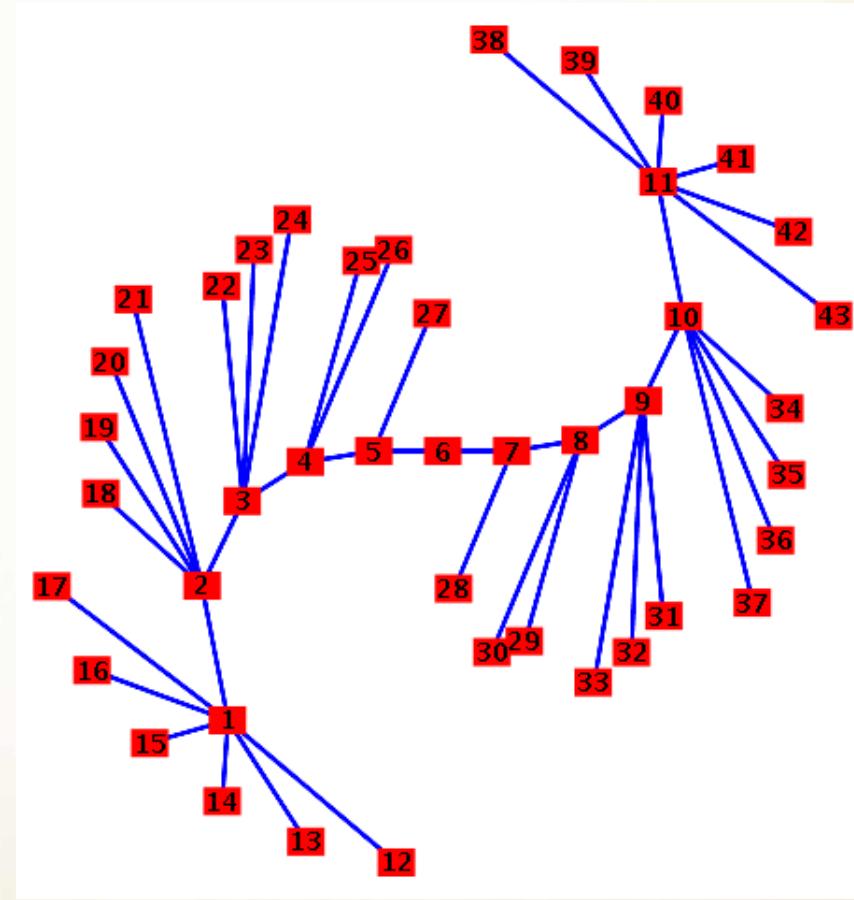
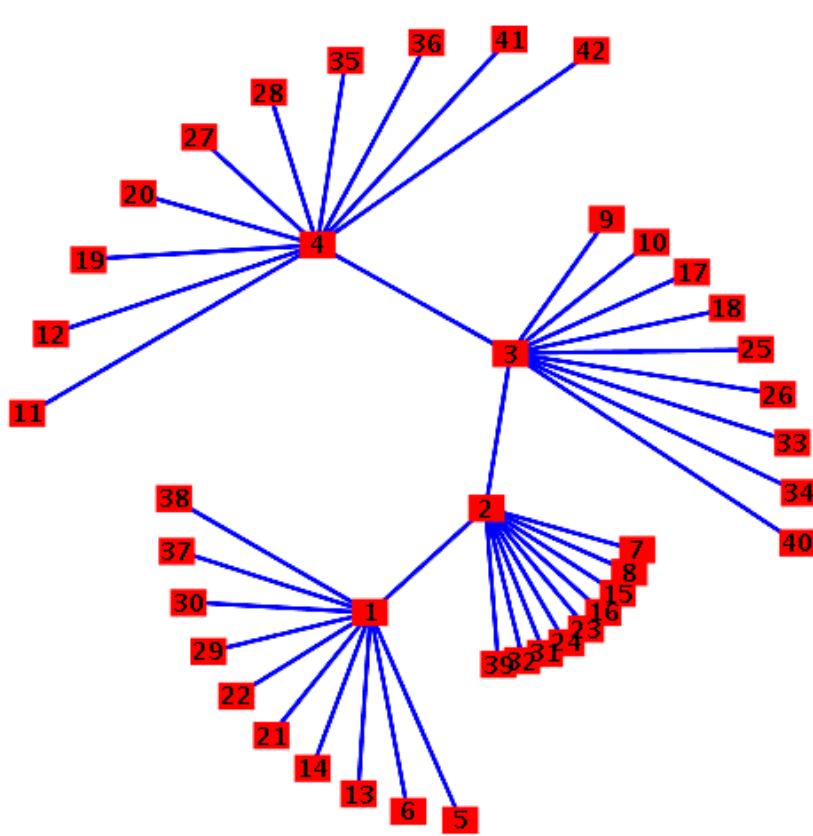
Radialinis ir hierarchinis medžių vaizdavimas

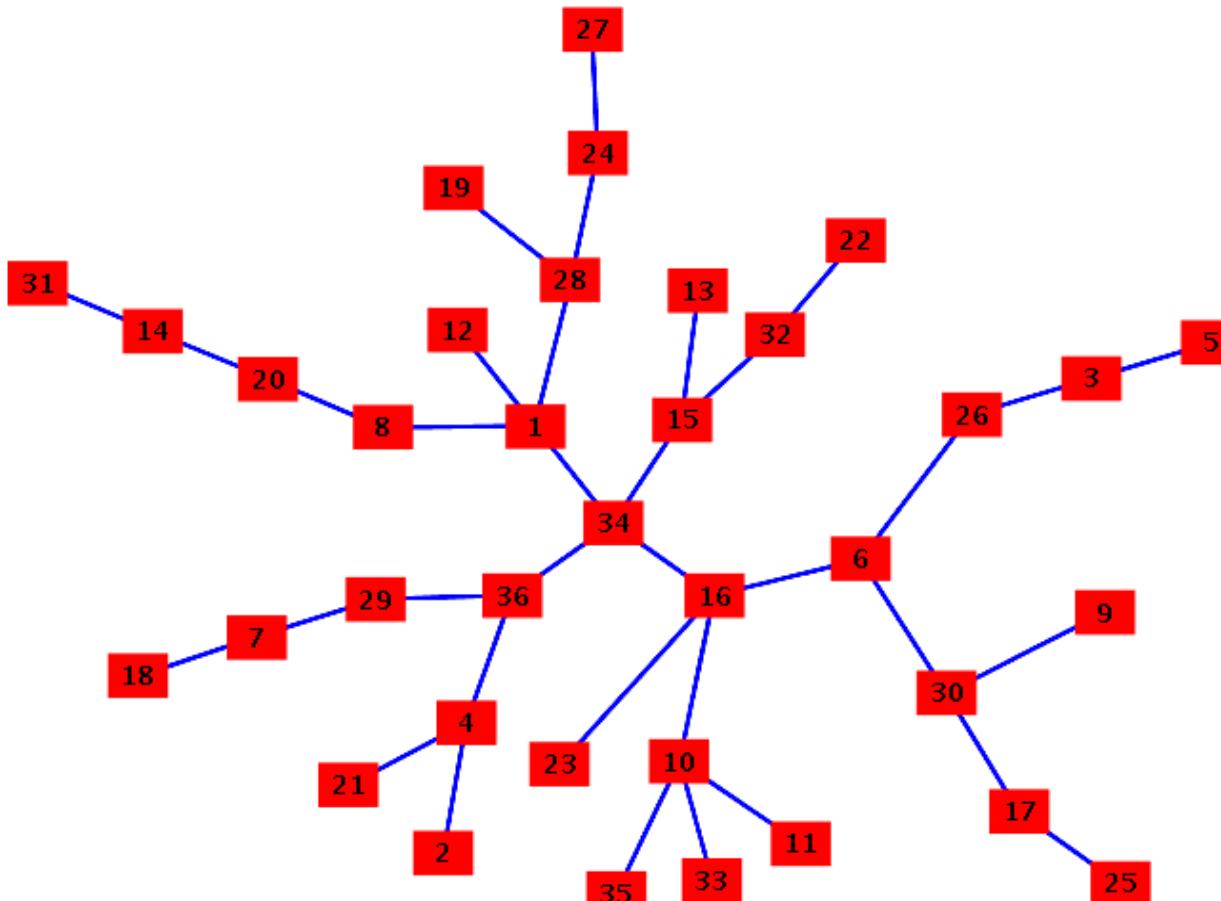
Radialiniu būdu pavaizduoti medžiai pagal ciklinius Priuferio kodus

Radialiniu būdu pavaizduoti medžiai pagal ciklinius Priuferio kodus

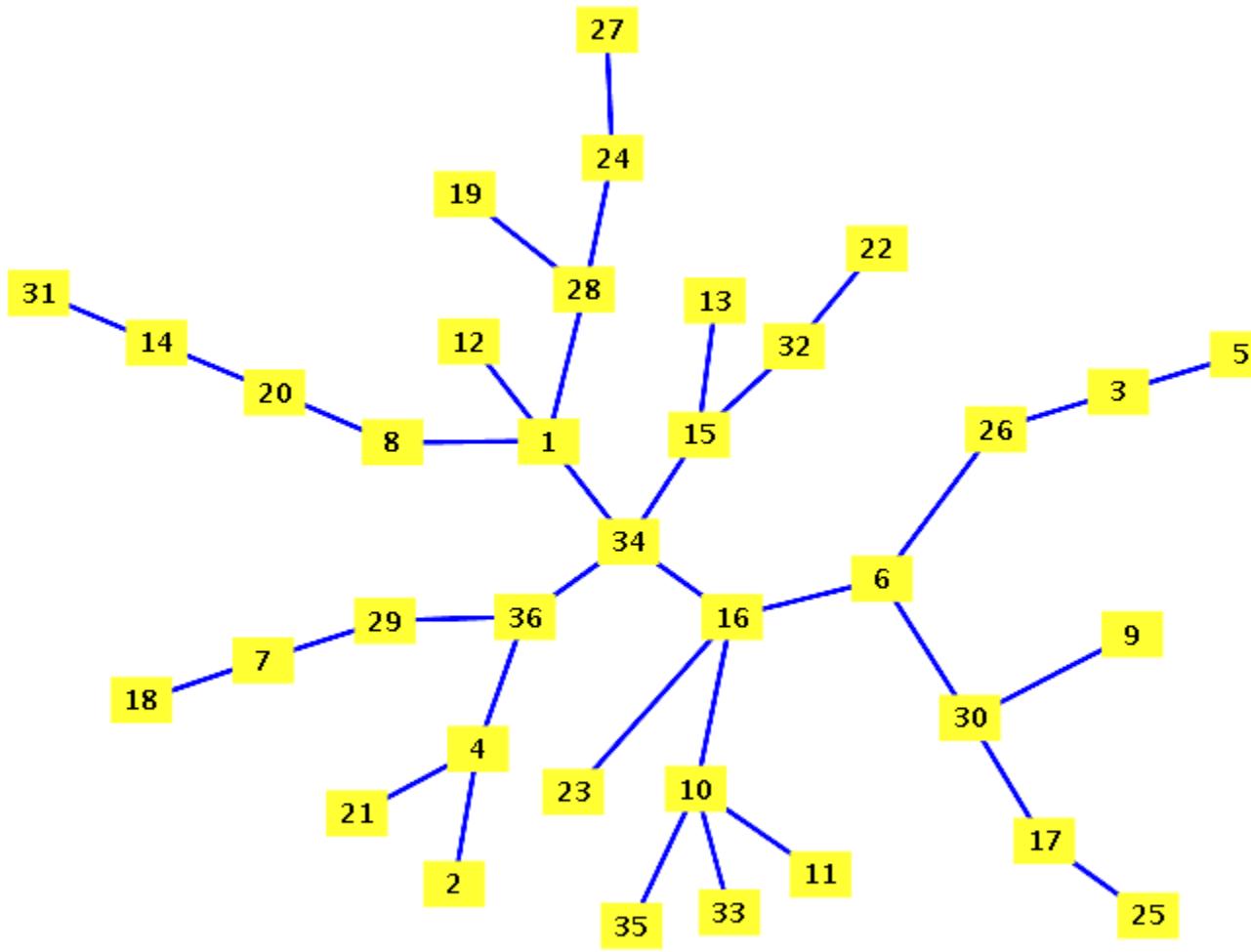
Medžio centro ir ilgiausių takų paieška

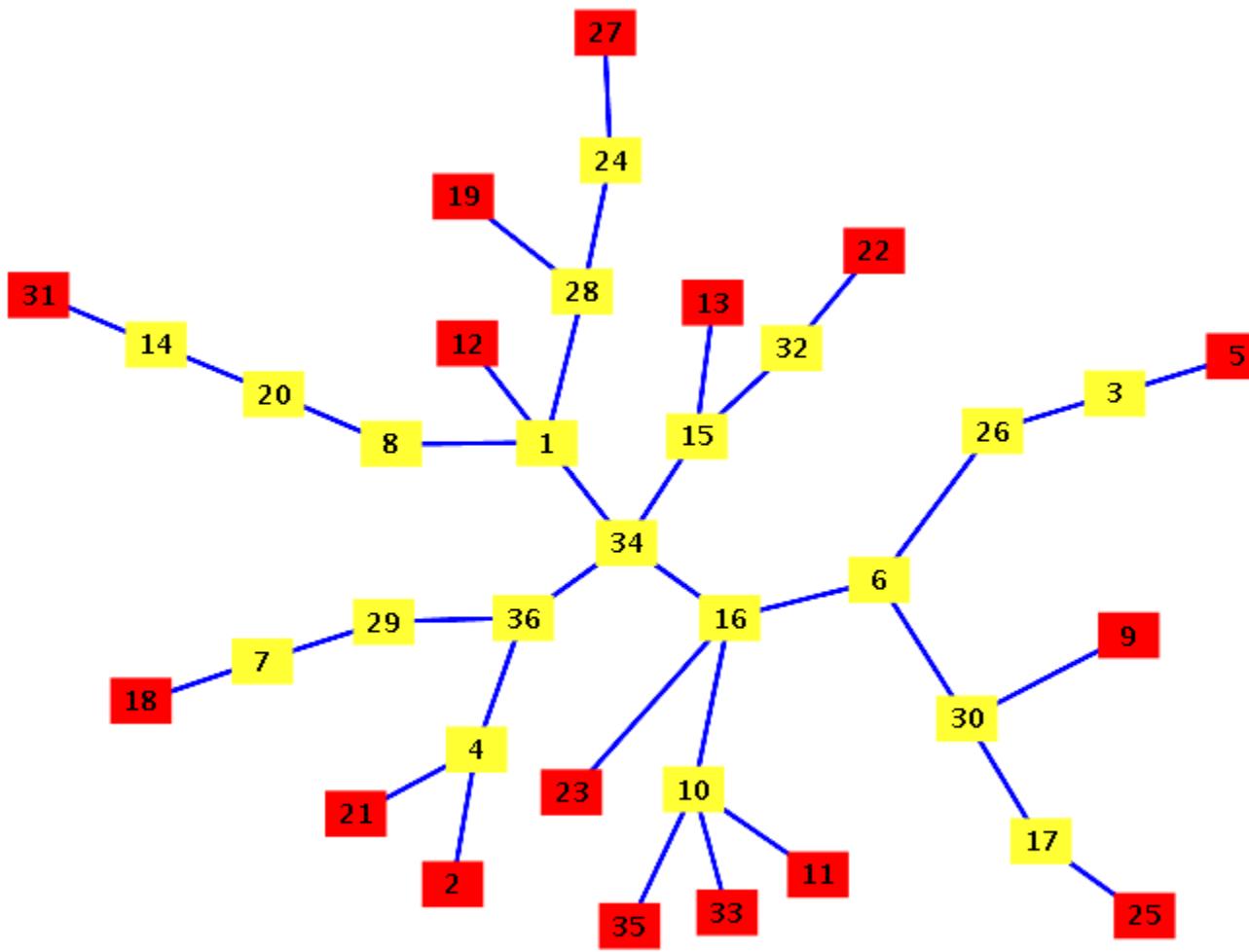

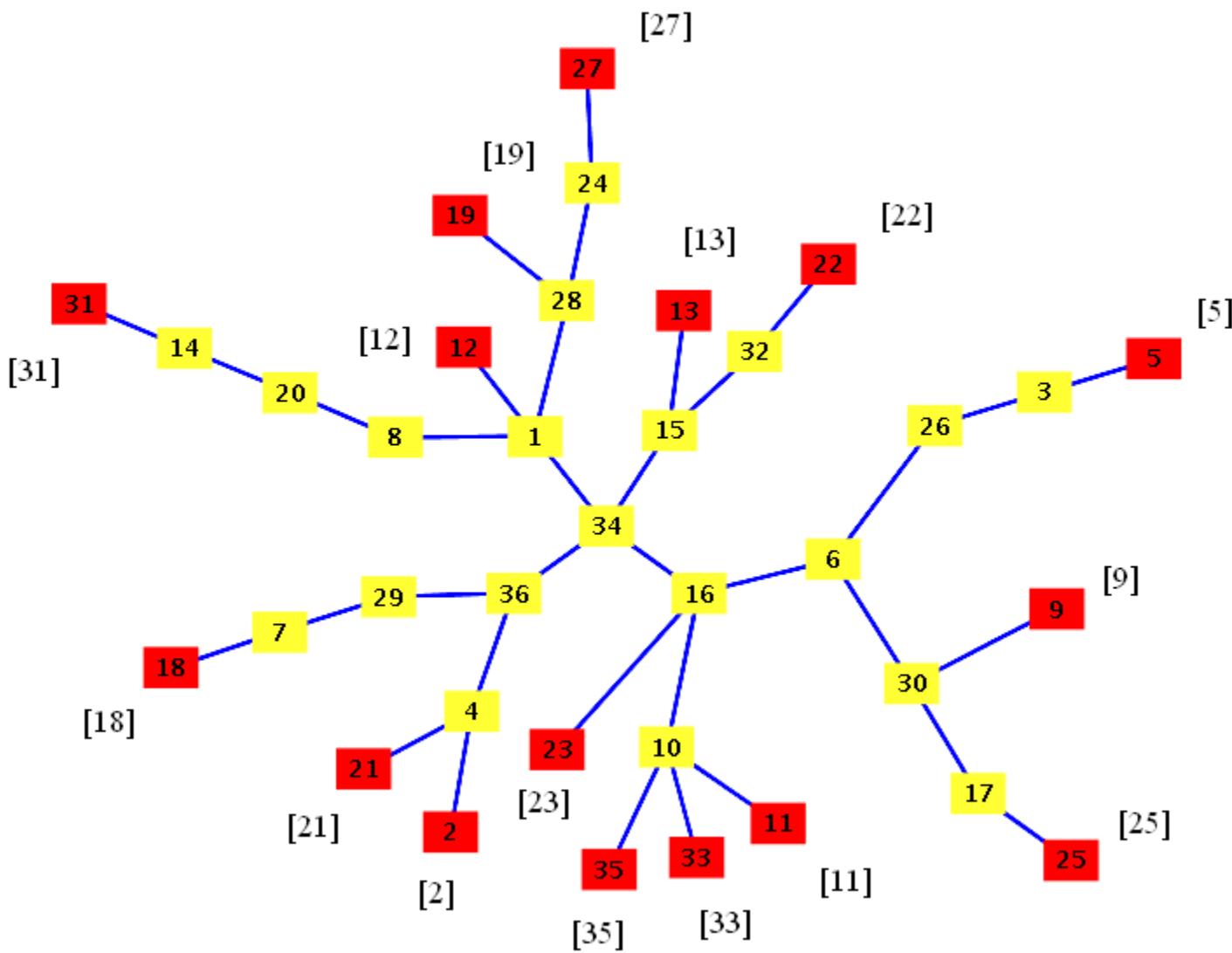
Takas₁ = [31, 14, 20, 8, 1, 34, 16, 6, 26, 3, 5]

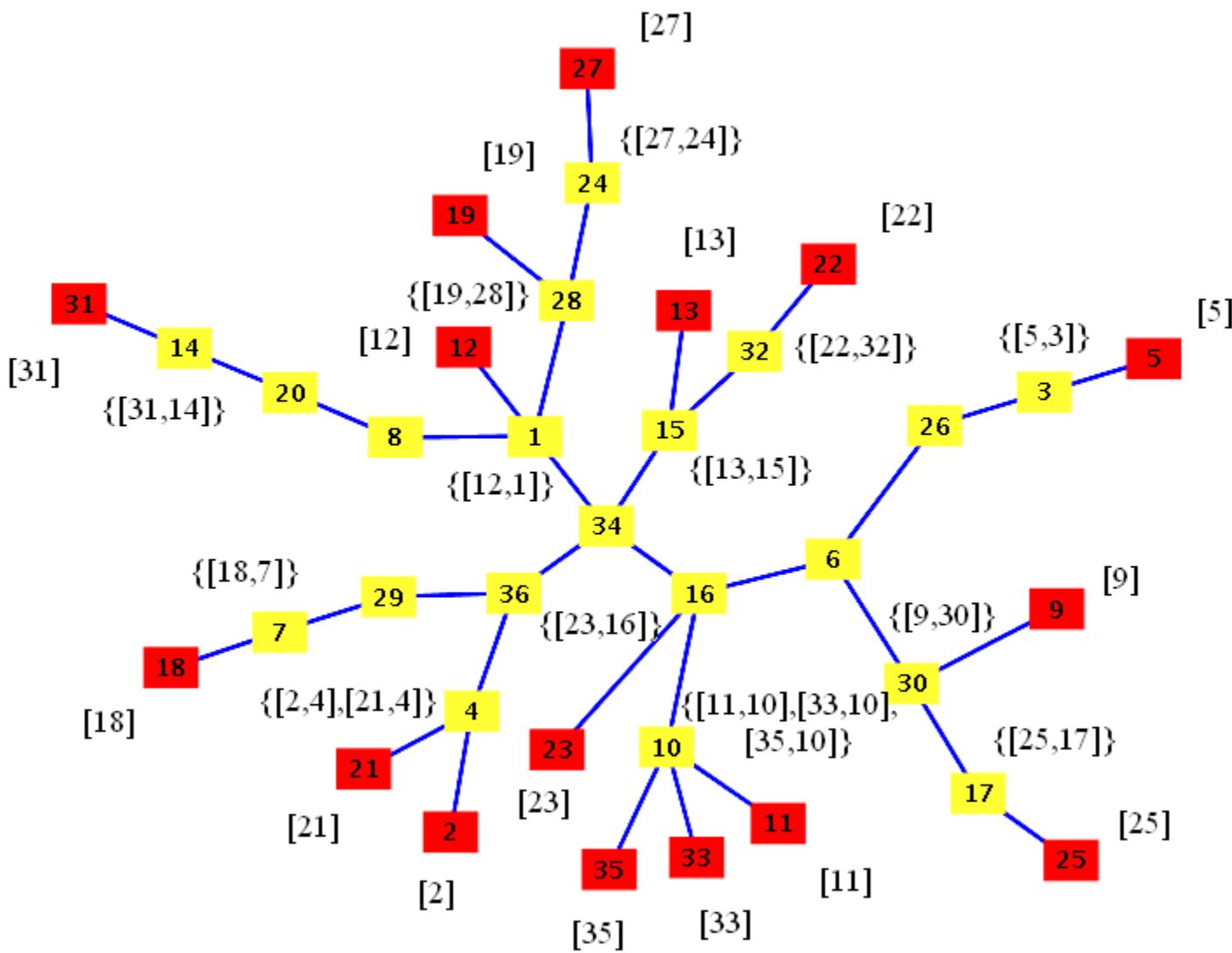
Takas₂ = [31, 14, 20, 8, 1, 34, 16, 6, 30, 17, 25]

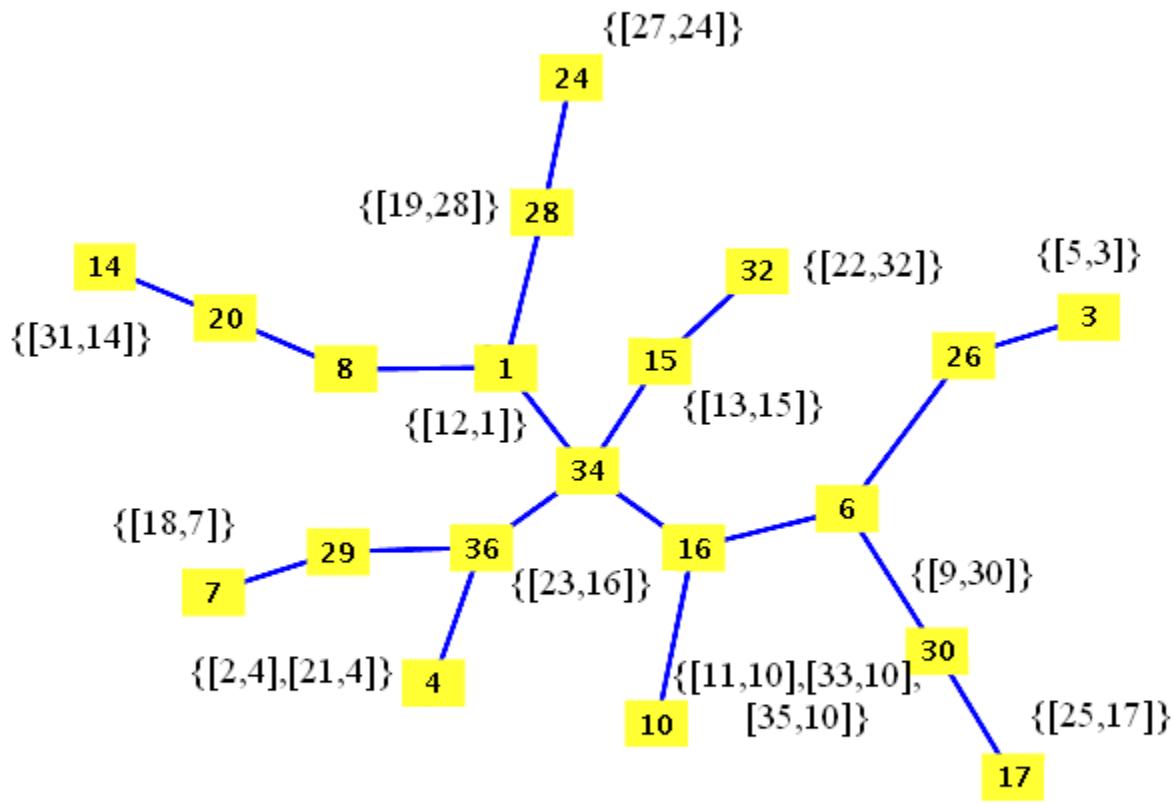
Centras = [34]

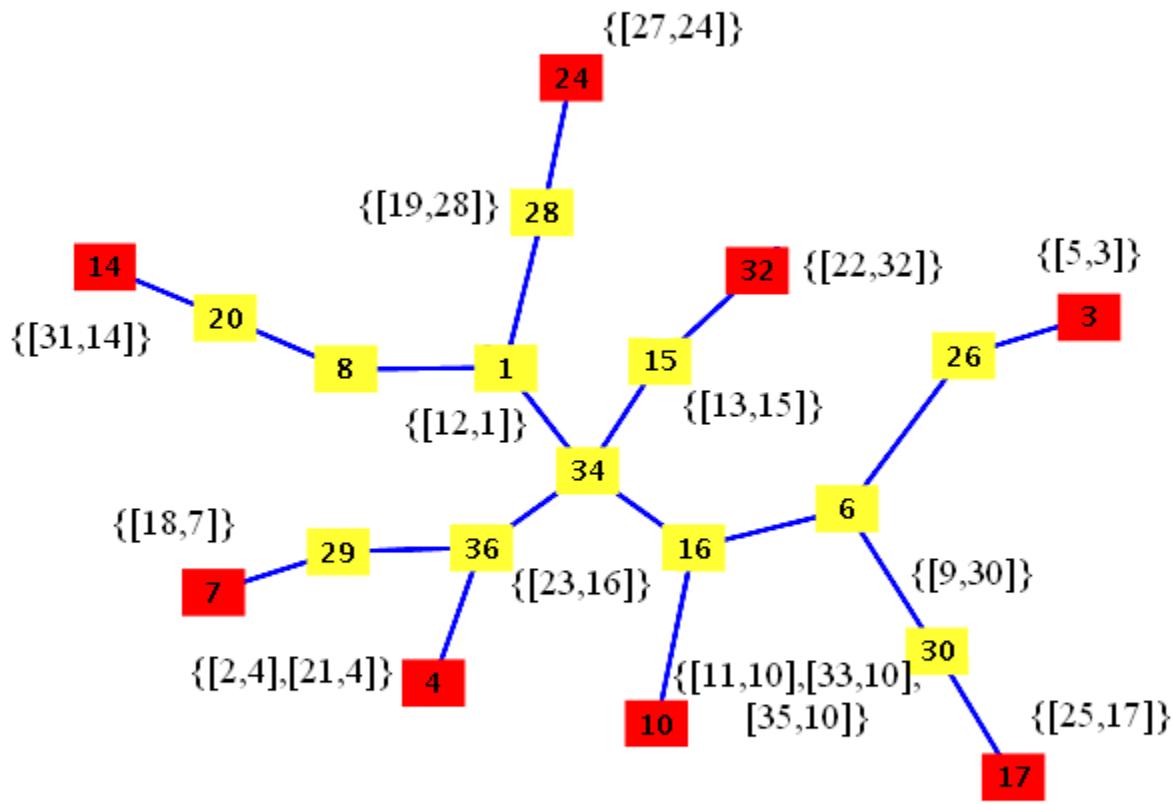

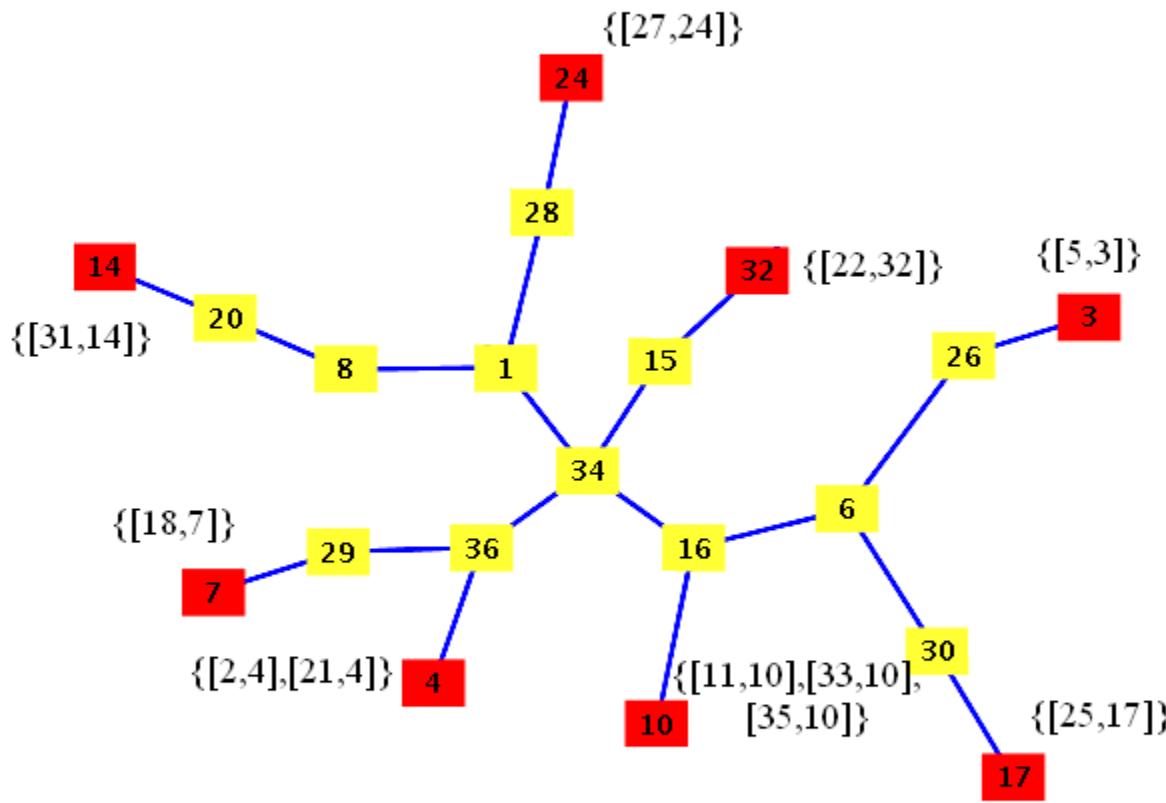

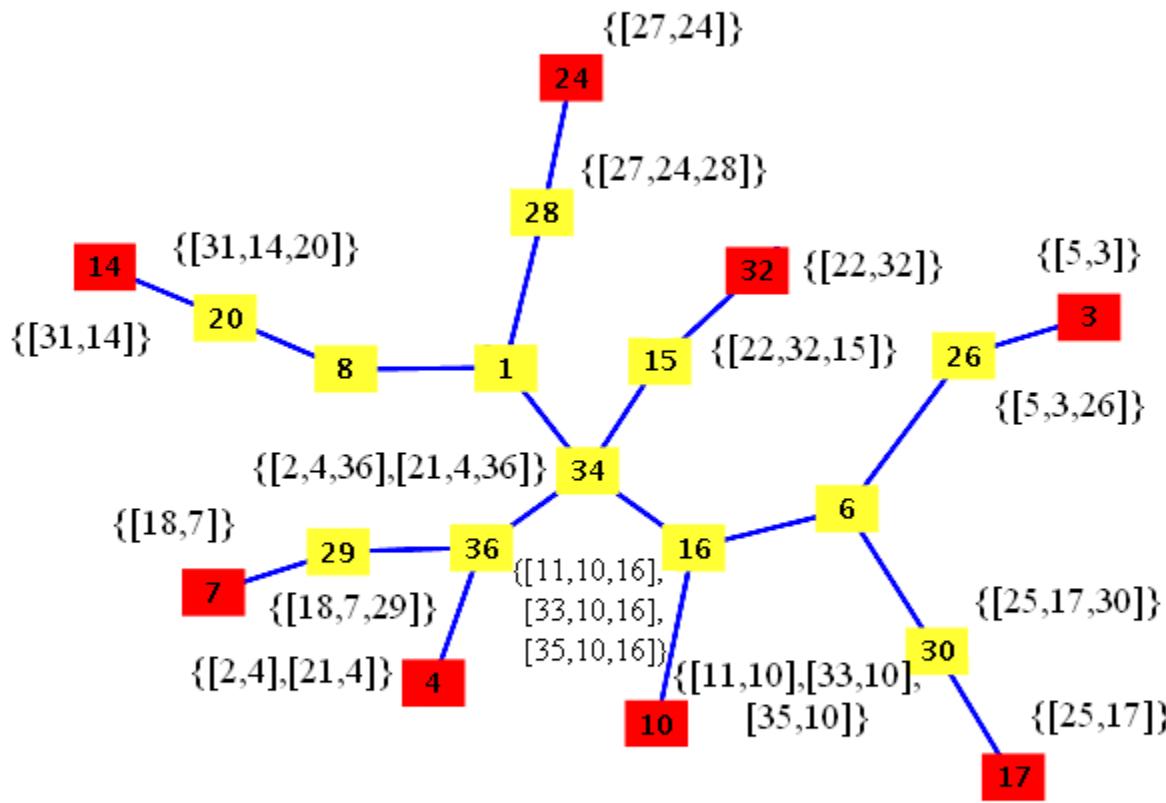

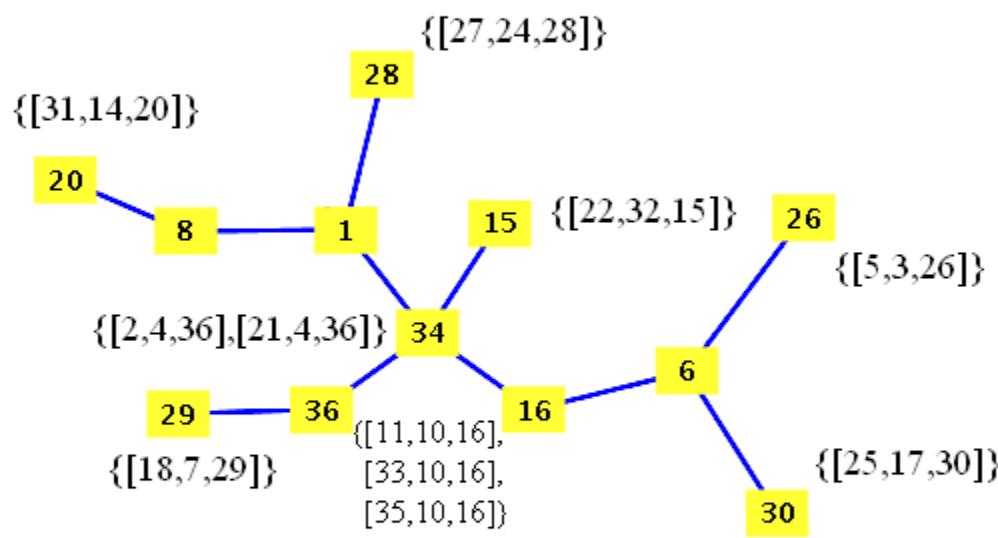

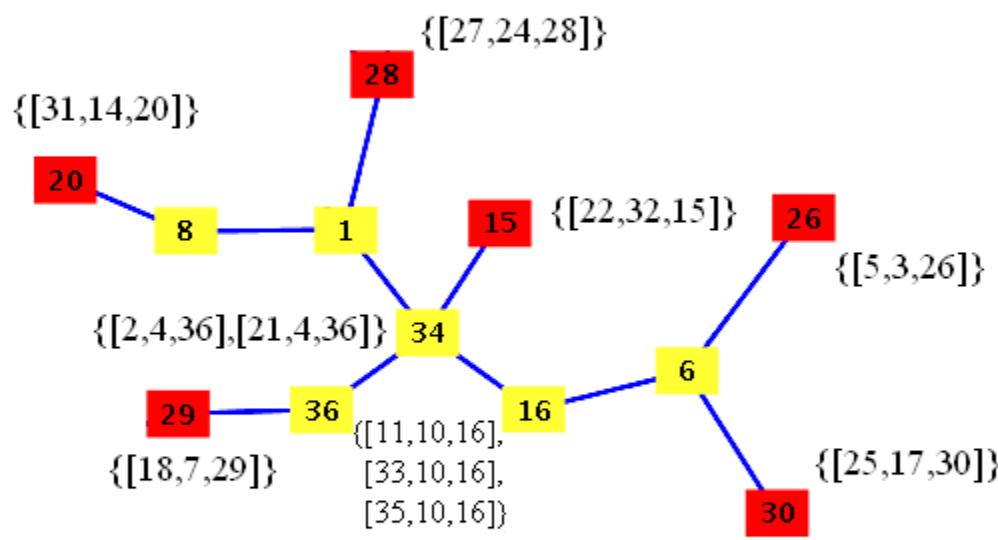

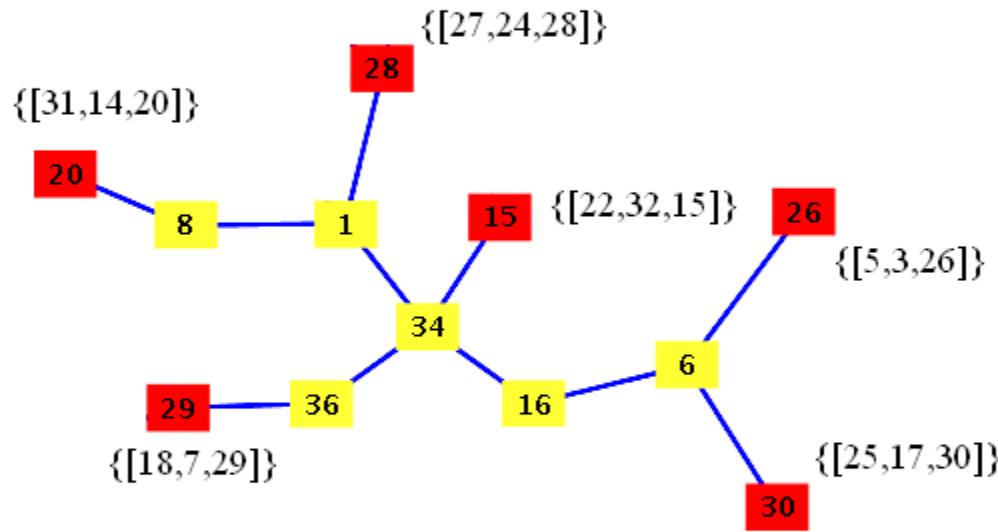

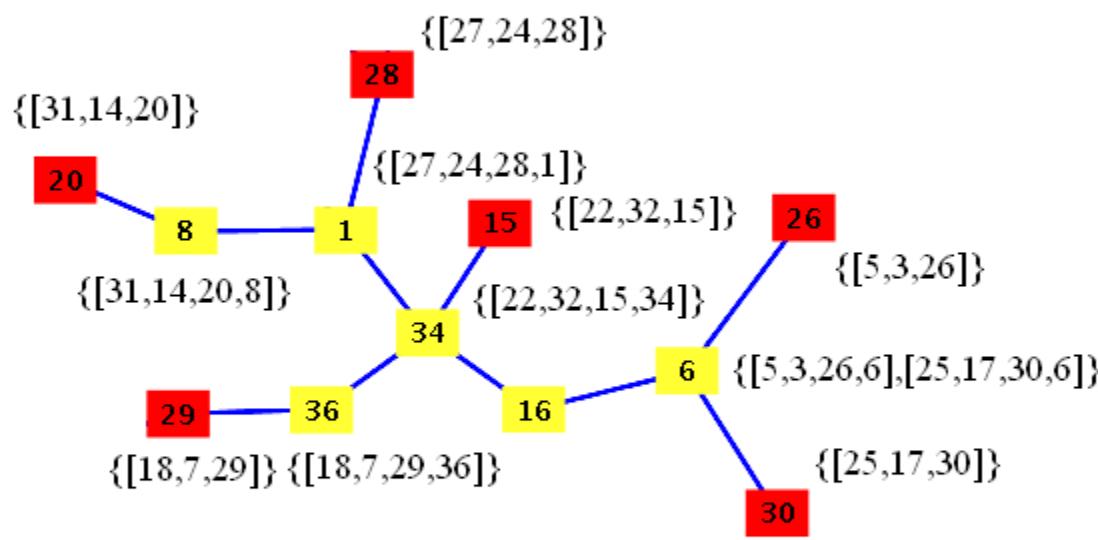

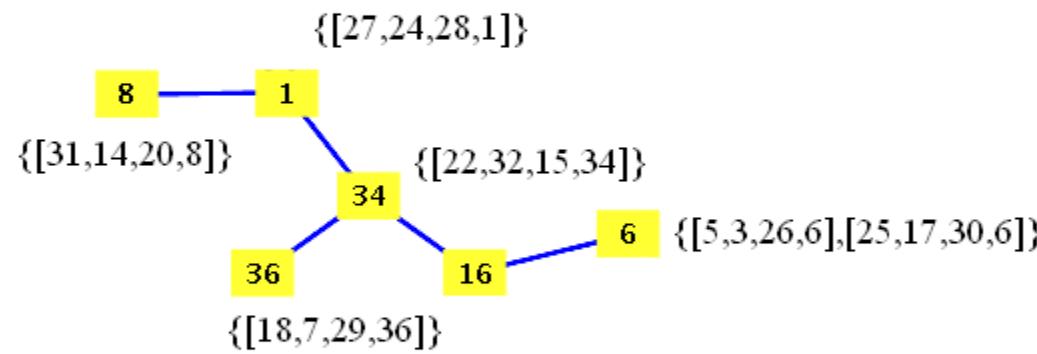

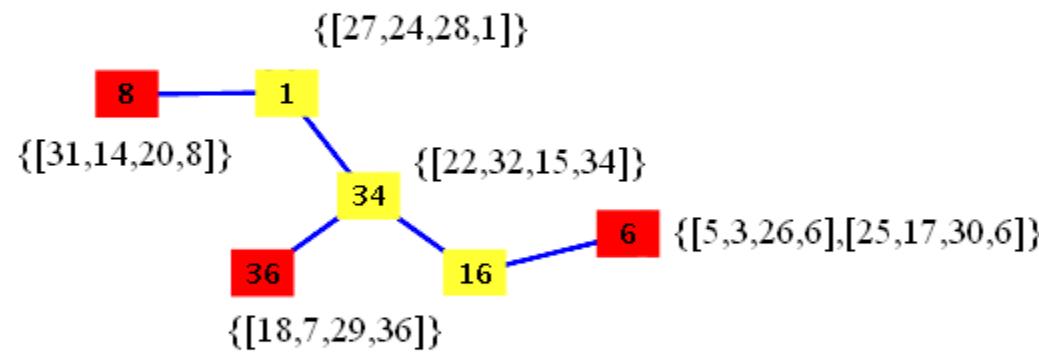

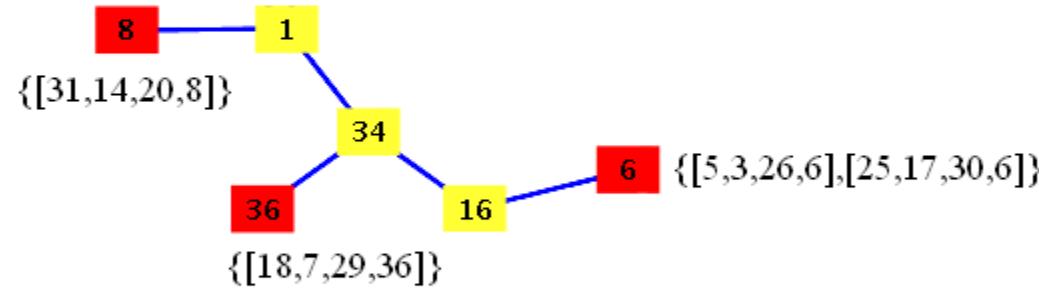

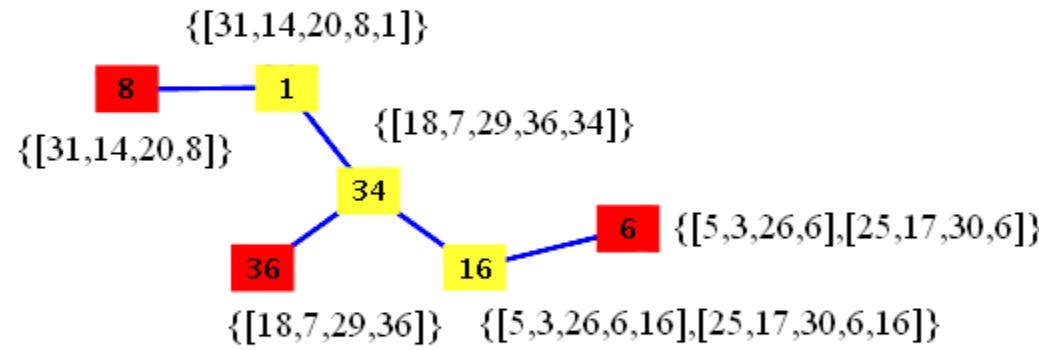

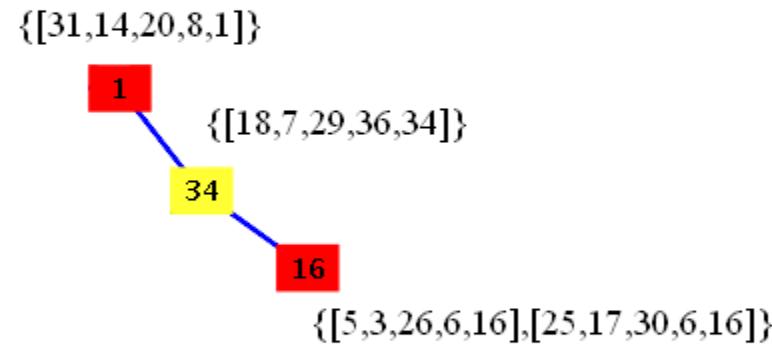

$\{[31,14,20,8,1]\}$

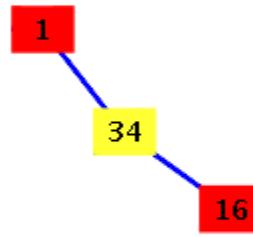
1
  |
  | { [18,7,29,36,34] }

34
  |
  | { [16]

16
  | { [5,3,26,6,16], [25,17,30,6,16] }

$\{[31,14,20,8,1]\}$

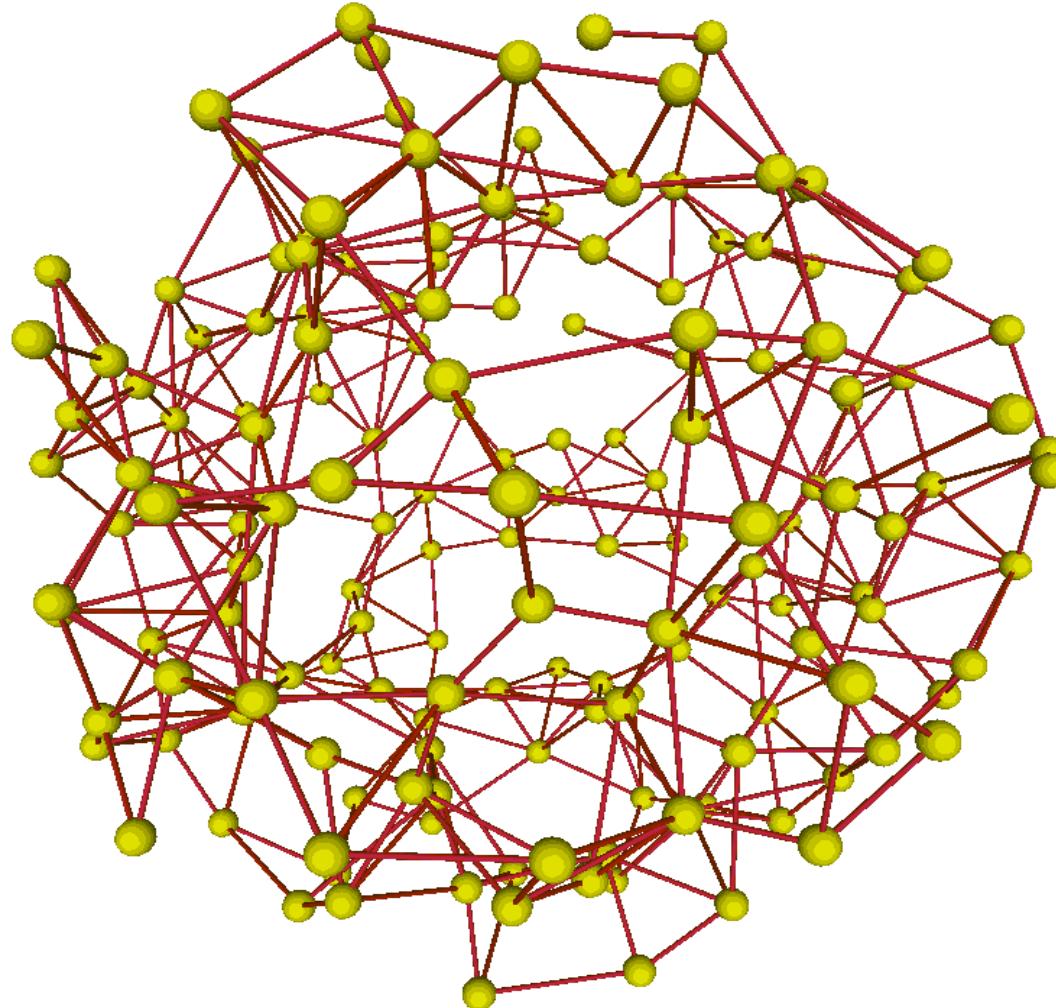
$\{[5,3,26,6,16], [25,17,30,6,16]\}$

Takas₁ = [31, 14, 20, 8, 1, 34, 16, 6, 26, 3, 5]

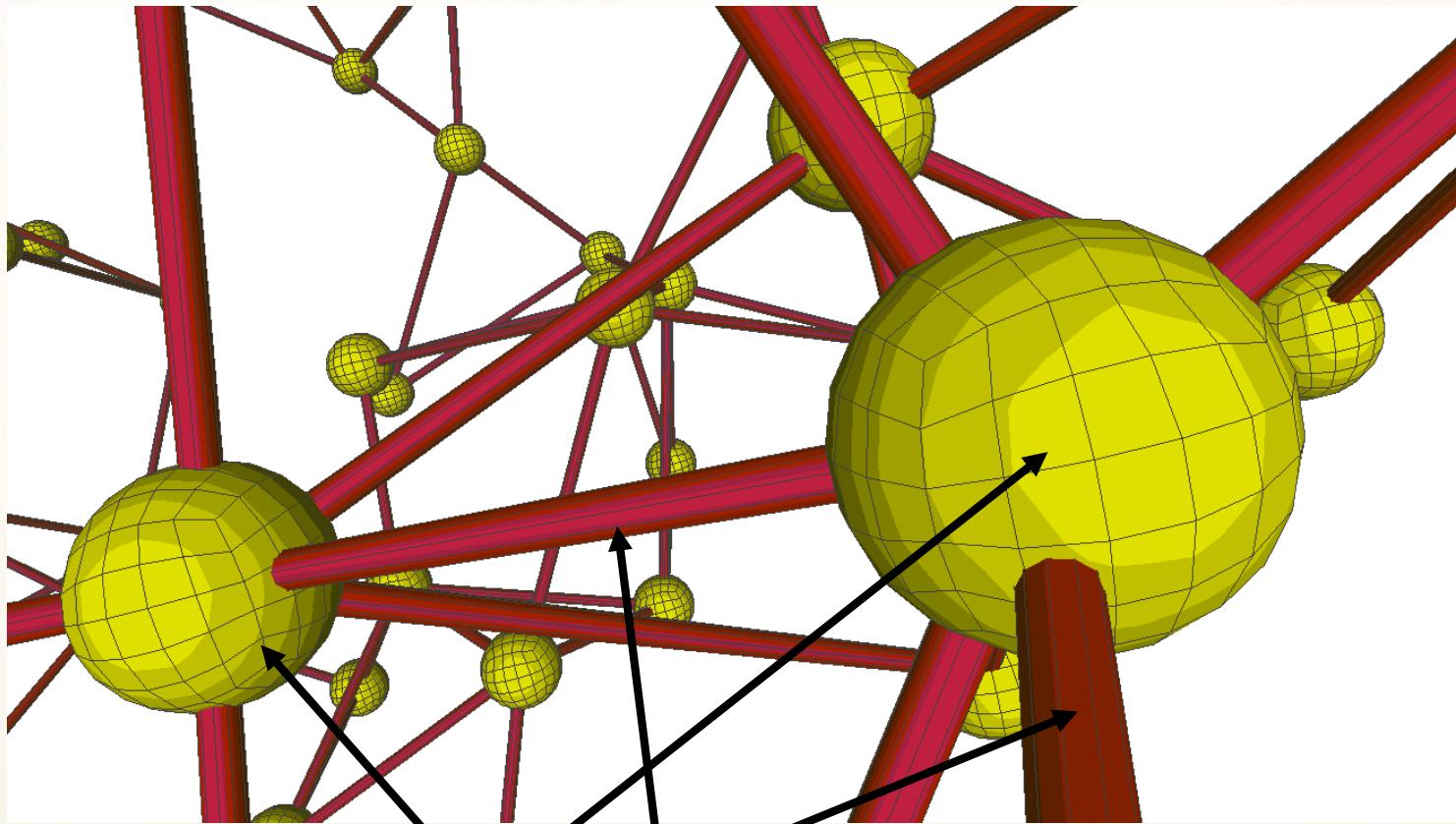
Takas₂ = [31, 14, 20, 8, 1, 34, 16, 6, 30, 17, 25]

Centras = [34]

Grafų vizualizacija off formatu

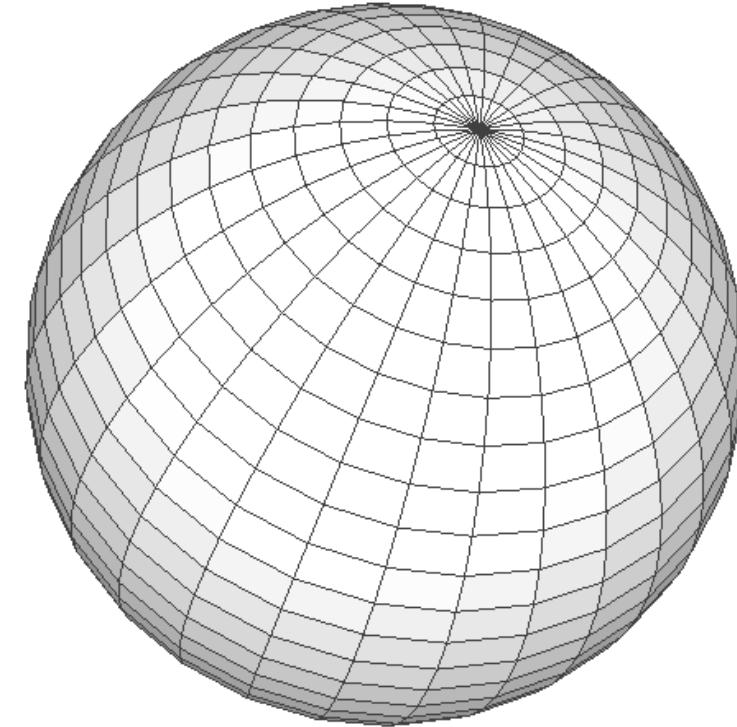
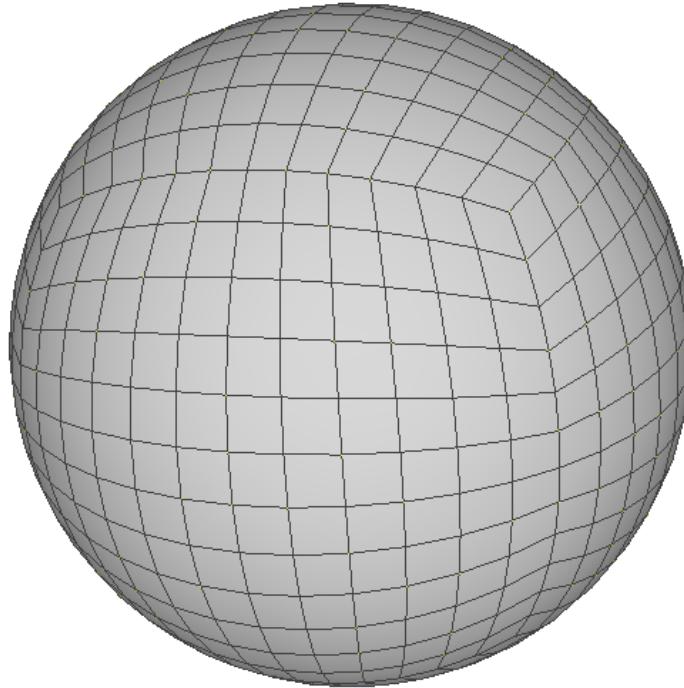

Grafų vizualizacija off formatu

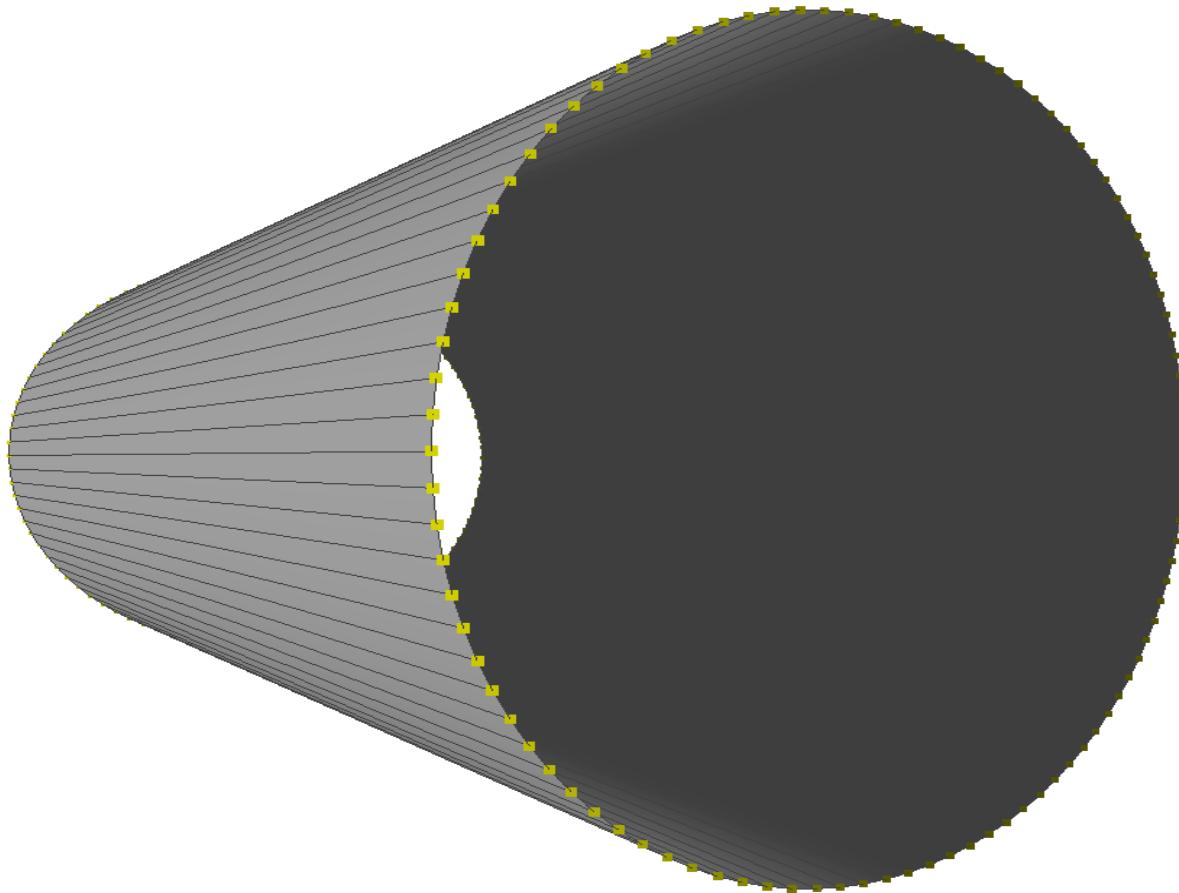

Sfera + cilindras trimatēje erdvēje

Sferos vizualizacija off formatu

Cilindro vizualizacija off formatu

Ačiū už dēmesī.

Klausimai?